ԲԻՒՐԱԿՆ ՀԱՆԴԷՍ

Ազգային, Գիտական, Գրական եւ Քաղաքական

ԻԳ. ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 36 Ա 3 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1905

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԶԱՐՄԱՆԱԼԻՔԸ	ՅԱԿՈԲՈՍ Հ. ՃԷՃԻՋԵԱՆ
ԲԱԳՈՍԻ ՏԱՃԱՐԻՆ ՄԷՋ.— Ալֆոլին Քարոզը	Գ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ
ՀԱՄԵՍՏՈՒԹԻՒՆԸ ՈՒՍՈՒՑՉԻՆ ՔՈՎ	ՅՈՎՀ. Ս. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ
ՍԻՆԱՆ ՈՒ ԳՈՂԳՈԹԱՆ	ՄՈՎՍԷՍ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ԴՊՐՈՑԸ ԻԳԱԿԱՆ ՍԵՌԻՆ ՀԱՄԱՐ	Ս. Պ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
ՅԱՋՈՂՈՒԹԵԱՆ ԳԱՂՏՆԻՔԸ	ՄԻՍԱՔ ԹԱԹԱՐԵԱՆ
ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ («Թաւշաննեան Մրցանակ»ին համար)	Վ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ
«ԳԻՍԱԿ»Ի ՇԻՐԻՄԸ	Մ. ԾԵՐՈՒԿԵԱՆ
ՊԱՏԿԵՐԱՑՈՒՄՆԵՐ. (Մտածումներ մեծ հեղինակներէ (Թարգմ.)	Ա. ԹԻՒԹԻՒՆՃԵԱՆ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԻՆ ՄԷՋ	

Հատը 40 փարա

ՏՊԱԳՐ. ՆՇԱՆ Կ. ՊԵՐՊԷՐԵԱՆ

Ակռայի հիւանդութեան որ եւ է տեսակը՝ ցաւ մըն է՝ որուն դիմադրել անհնար է, և որ մարդուս կեանք կը դառնացնէ: Ու անոր դարմանումին տեսակներն ալ՝ կը վերաբերին արուեստի մը՝. ամէնէն փափուկներէն է արուեստներուն: Ո եւ է ատամնաբոյժ՝ ատամնաբուժ է: Բայց ամէն ատամնաբոյժ չի կրնար գոհացուցիչ կերպով կատարել ակռայի դարմանումը: Պէտք է ուրեմն դիմել ատամնաբոյժի մը՝ որ վստահութիւն ներշնչած ըլլայ ամէն կերպով:

ԱՐԱՄ ԳԱՐԱԳԱՇ

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Հաստատուած կարողութիւն մը ձեռք բերած է այս մասին:

Կատարեալ դարմանում ամէն տեսակ ակռաներու: Մասնաւոր յաջողութիւն արհեստական ակռաներու զետեղման, բնականին անթերի գեղեցկութեամբը: Տարիներէ ի վեր ձեռք բերած իր յաջողութիւնը եւ յաճախորդներու կողմէ գտած ընդունելութիւնը՝ լաւագոյն երաշխաւորութիւններն են՝ որ ակռայի կողմէ ո եւ է նեղուող՝ դիմէ Արամ Գարագաշի՝ վստահ թէ՝ յուսացածէն աւելի գոհ պիտի մնայ:

Կը գտնուի ամէն առտու կանուխ Սկիւտար Իճատիէ իր բնակարանը. եւ ամէն օր 4էն մինչեւ 11½, Պոլիս Պահճէ Գաբու, Պին-Պիր Ջէչիտի դիմացը: Եւ կիրակի օրեր՝ ժամադրութեամբ: 29—30

Թէյ մի՛ գնէք

ԱՌԱՆՑ ԱՆԳԱՄ ՄԸ ԱՅՑԵԼԵԼՈՒ

Կ. ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ ԵՒ Յ. ԽՍԱԳՈՒԼԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

Կ. Պոլիս, Ճէլալ Պէյ խանի տակ, թիւ 10

ՈՒՐ ՊԻՏԻ ԳՏՆԷՔ

Կերպով եւ զարդարուն տուփերով

եւ անհամեմատ աժան գինով

ԱՄԵՆԱՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՄԸ

Հնդկաստանի, Ճավայի, Սէյլանի, Չինաստանի

ԹԷՅԵՐՈՒ

եւ մանաւանդ մասնաւորապէս ներածուած Ծարքնակյան Պէյ

———o———

ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒ ՄԷՋ ՄԵՐ ՎԱՃԱՌԱՆԻՇԸ ՓՆՏՌԵՑԷՔ

Բոլոր Թէյ ծախողներու քով 43--50

ԲԻՒՐԱԿՆ ՀԱՆԴԷՍ

Ազգային, Գիտական, Գրական եւ Քաղաքական

ԻԳ. ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 36 3 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1905

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

1. ԲԻՒՐԱԿՆ Շաբաթաթերթի տարեկան բաժնեգինն է Պոլսոյ եւ Գաւառներու համար 50 ղրշ., Արտասահմանի համար 5 րուպլի, կամ 12 ֆրանք կամ $2\frac{1}{2}$ տոլար, թղթատարութեան ծախքը մեր վրայ։ — 2. Ձեռքէ կը ծախուի հատը 40 փարայի։ — 3. — «ԲԻՒՐԱԿՆ»ի վերաբերեալ բաժանորդագին, նամակ կամ ո եւ է գրութիւն պէտք է ուղղել Կ. Պոլիս, Պայպլ Հաուսի միջոցաւ՝ Ռոպէրդ Գոլէճ, Բրոֆ. Յակոբոս Հ. Ճէճիզեանի. — 4. Անվճար նամակ կամ գրութիւն չընդունուիր. — 5. Տասը օրինակի բաժանորդ գտնողին մէկ օրինակ նուէր կը տրուի։

ԱՒԱԶԻՆ ԶԱՐՄԱՆԱԼԻՔԸ

Շատ անարժէք բան մը չերեւի՞ր աւազը։ Որչափ ալ առատ է ու բազմատեսակ։ Ամէն հովտի, ամէն դաշտավայրի, ամէն ծովեզրի վրայ դէմդ կ'ելլայ ան։ Հսկայական Ամազոն մը կամ խոնարհ վտակ մը իրենց խոխոջալից ջուրերուն հետ յաւերժաբար կը թաւալեցնեն աւազի անթիւ, անհամար հատիկներ։ Երկրիս վրայ շատ քիչ են այն տեղուանքը որ զրկուած ըլլան անոր ներկայութենէն, նման Խաղաղականի այն բուստային կղզիներուն որոնք բացարձակապէս շինուած են այն կիրով զոր կ'արտադրեն կենդանական այդ փոքրիկ եւ անխոնջ գործաւորները։

Մի անարգէք սակայն աւազը, այսքան հասարակ եւ այսքան առատ ըլլալուն պատճառաւ։ Շատ բարձր ծագում մը ունի ան։ Լեռներուն երիցագոյն զաւակն է. լեռները՝ թէպէտ յաւերժական մակդիրը ստացած են, բայց կարծուածին չափ հնայուն, անփոփոխ եւ անվրդով չեն։ Մթնոլորտային աշխարհի բոլոր զօրութիւնները. ջուր, սառ եւ հողմունք, տարուէ տարի, դարէ դար իրենց վերջին ճիգը թափած են խորտակելու այս խրոխտ, հսկայական բարձրութիւնները։ Կը խլեն անոնցմէ ժայռի կտորներ, յետոյ փշրելով, մանրելով զանոնք, հոսող ջուրերու միջոցով վար կը բերեն դաշտավայրին վրայ կամ մեծ ովկէանին մէջ։ Մէկ մասը հոն, լայն դաշտավայրին վրայ կը հանգչի, բայց ուրիշ մասը ծովուն անդունդներուն մէջ սուզելով՝ ջուրերու ծանր ճնշումին տակ եւ աղի ջուրին շաղախային ազդեցութեամբ կը միանայ, կը կարծրանայ եւ կը փոխակերպուի աւազաքարի անհուն զանգուածներու։

Բայց աւազին մեծագոյն մասը կը մնայ անկայուն և ցրուած վիճակի մէջ, խաղալիքը եղած ամէն հովի, եւ աւերումի արագ պատգամաբեր։ Տեղ մը անհուն տափաստաններ կը ծածկէ իր մահացու ու չողչողուն վերարկուին տակ, փոփոխելով իր երեւոյթը ամէն փչող հովէ եւ կամ թաղելով իր մէջ անխոհեմ ճամբորդը։ Ուրիշ տեղ մըն ալ՝ անհուն ամպերու պէս վեր կը բարձրանայ մեծ անապատին կեդրոնէն, երթալ չինելու վեց հարիւր ոտնաչափէ աւելի բարձրութեամբ ահագին աւազակոյտեր, այնպիսի անկոխ ծովեզերքներու վրայ, որոնց նմանը կը գտնուի Քանարեան կղզիներուն և Դալարեաց կղզիներուն մէջտեղը։ Մինչ ուրիշ զանգուածներ ալ կը քշուին կը տարուին դէպի արեւելք եւ հաստատ քայլերով, միօրինակաբար կը սողսկին Նեղոսի հովտին վրայ, իրենց անդիմադրելի զօրութեամբ ծածկելով հաւասարապէս Սփինքս, բուրգ եւ ամէն ինչ։ Լեռներու այս անդրանիկ զաւակները թէպէտ իրենց նախնական բարձրութենէն վար իջած՝ երկրիս խոնարհագոյն վայրերուն մէջ կը թափառին, տակաւին իրենց վրայ կը կրեն մեծութեան դրոշմը, որ անոնց ծագումին բարձրութիւնը կը պատմէ ամէն տեղ, ովկէանին յատակը, անհուն ու չողչողուն տափաստաններուն վրայ, եւ կամ այն տեղերը, ուր անոնք մարդկային մեծութեան ու փառքի գործքերը իրենց անդիմադրելի թեւերուն տակ կը ծածկեն։

Աւազը ընդհանրապէս կը բաղկանայ՝ զըլխաւորաբար միւնոյն նիւթէն, քաջածանօթ հանքային նիւթէ մը որ կը կոչուի գաւարդ կամ գայլախազ։ Ասիկա բոլոր քարերուն ամէնէն կարծրն է. բուսական եւ կենդանական աշխարհներուն մէջ գտնուած ամենէն կարծր նիւթերը կը գերազանցէ։ Ասոր համար է որ ան ամէն տեղ տարածուած է, և իր գոյութիւնը կը պահէ ամենէն աննպաստ պարագաներուն մէջ ալ։ Աւազի մէջ խառնուած բոլոր ուրիշ նիւթերը կը վերածուին ամենաւնրբին փոշիի գայլախազին գերազանց զօրութեամբ։ Միայն փոքրիկ մաս մը կը մնայ անոր մէջ ուրիշ նիւթերէ, որոնցմով միայն կարելի կ՚ըլլայ երկրաբանին՝ ստուգել թէ ո՞ր մասնաւոր տեղին կը վերաբերի տրուած աւազ մը։ Եթէ աւազին մէջ պորփիւր շատ գտնուի՝ վարդագոյն կ՚ըլլայ. իսկ եթէ թիթեղոն (mica) կոչուած հանքէն շատ կը պարունակէ, այն ատեն թիթեղոնի փայլուն թերթերը կը չինեն ինչ որ կը կոչուի արծաթ աւազ։

Բնութիւնը սակայն, իր զաւակներէն ոչ մէկին թոյլ կուտայ որ անգործ, աննպատակ թափառի աշխարհին մէջ. զանոնք անդադար կ՚աշխատցնէ ու կը ծառայեցնէ բնութեան՝ Տէրոջը համար։ Եւ ուստի գաւարդը կամ գայլախազն ալ, որուն համար ըսինք թէ գլխաւոր մասը կը կազմէ աւազին, որչափ ալ որ շատ կարծր է, պէտք է որ վերջապէս իր ձեւը փոխէ ու տեղի տայ ջուրին, որ ամէն բան կը հալեցնէ։ Աւազը ուր որ գտնուի մշտնջենական շարժման մէջ է, ասկէ յառաջ կուգայ շարունակական շրջումի որով ան կը փշրուի ու կը վերածուի գրեթէ անտեսանելի մասնիկներու, որոնք կը հալին ջուրին մէջ։ Ուերբ այսպէս կը հալի, ալ չպահեր իր նախկին փոքրիկ, անկանոն հատիկներուն ձեւը։ Հրաշալի փոփոխութեան մը կ՚ենթարկուի ան, ու գոյնի ու ձեւի կողմէ կատարեալ գեղեցկութեամբ մը կը հագուի այն որ առաջ ոտքերնուս տակ կը Կոխոտուէր. Ի՞նչպէս կ՚ըլլայ այս։ Բացատրենք։

Բնութեան հրաշալի օրէնքներէն մէկն ալ սա է որ երբ լուծուած կամ հալած նիւթեր վերստին հաստատուն մարմինի ձեւ առնեն, մասնաւորը եւ ինչ ինչ միւնոյն օրէնքներու համաձայն է որ իրենց ձեւը կ՚առնեն։ Անոնց առած ձեւը բնաւ ազդեցութիւն չկրեր իրենց միջավայրէն, այլ կը հետեւի միայն ներքին օրէնքներու։

Այս գործողութեան բիւրեղացում անունը կուտայ հանքաբանութիւնը։ Արդ, այս օրէնքին համեմատ գաւարդը որ աւազին մէջն էր, երբ բիւրեղանայ, այսինքն հաստատուն մասնիկ մը ձեւը առնէ, ջուրին մէջ

հալելէ վերջը, միշտ անվրէպ կանոնաւորութեամբ մը վեց կողմ ունեցող բուրգի ձեւ կ'առնէ, կամ վեցկողմանի սիւնակ մը կ'ըլլայ՝ գագաթը ունենալով բուրգ մը. փոյթ չէ ո՛րչափ մեծ կամ փոքրիկ ըլլայ բիւրեղացածը՝ անիկա միշտ այդ վեց կողմերը պիտի ունենայ ու կողմերուն անկիւններն ալ միշտ միեւնոյն աստիճանի պիտի ըլլան անվրէպ։ Ահա բիւրեղացման զարմանալի օրէնքը։ Այլ եւ այլ նիւթեր այնքան ճշգիւ կը պահեն իրենց առանձնայատուկ ձեւը եւ անկիւններու աստիճանները, որ հանքաբանները նայելով ձեւին վրայ եւ չափելով անկիւնները, կարող են վստահաբար ըսել թէ ի՛նչ նիւթի բիւրեղացում է, ի՛նչ հանք է ան։

Սոյն հիանալի օրէնքով է որ աւազի պէս չնչին բան մը, կը փոխակերպուի գեղեցիկ բիւրեղի մը որ հին ատեններէ ի վեր շատ յարգուած եւ գնահատուած է, թէ Յոյներէն եւ թէ Հռոմայեցիներէն։ Անոնք կը կարծէին թէ անիկա ջուր է որ փոխուեր է հաստատուն մարմինի, եւ այդ պատճառով տաքութիւնը անոր վնասաբեր կը համարէին։ Հռոմայեցի կայսրները եռանդեամբ կը փնտռէին զայն եւ պերճանքի սիրական առարկայ մը ըրած էին։ Ներոն բիւրեղէ մեծ շերեփ մը շինել տուած էր, երկու սքանչելի գաւաթներ զորս պճնել տուած էր Եղիականէն առնուած տեսարաններով։

Եթէ այս տեսակ բիւրեղ մը անգոյն չէ, այլ թեթեւ ինչ գունաւորեալ փափուկ գոյներով, այն ատեն երեւան կու գայ իբր տոպազիոն (սարը եագութ) կամ իբր մեղեսիկ (ամիթոս). տպազիոնը կրնայ տարբեր գոյներ ունենալ, եւ ըստ այնմ այլ եւ այլ անուններով կը կոչուի. կրնայ նաեւ գոյնի փոփոխութիւն տրուիլ ջերմութեան ճարտար գործածութեամբ մը. եւ գոհարավաճառք գիտեն, մեղմիկ կրակի մը օգնութեամբ ստորին մեղեսիկ մը փոխակերպել գերազանց ոսկեգոյն տպազիոնի։

Բայց գիտութիւնը գիտցած է մեր օրերուն մէջ պերճանքէ վեր բարձրագոյն օգտակարութիւն մը տալ բիւրեղին։ Անկէ կը շինէ ակնոցներու, դիտակներու ապակիներ եւ ուրիշ տեսարանական գործիքներ։ Այսպիսի նպատակներու համար սքանչելապէս կը յարմարի բիւրեղը իր կարծրութեան պատճառաւ, քանզի փոշին չկրնար վնասել զայն ու մաքուր եւ յստակ կը մնայ մինչեւ վերջը։

Այս կերպով է որ սա խեղճ անարգուած աւազը, զոր առանց որ եւ է մտածումի ոտքերնուս ներքեւ կը կոխոտենք առ հասարակ, կարծես կ'ոգեւորուի եւ անզուգական գեղեցկութեան ձեւ մը կ'առնէ, եւ նաեւ ձեռնտուութիւն կ'ընէ մարդուն, որոնելու անհունապէս փոքրիկ իրերու գաղտնիքները, ինչպէս նաեւ զննելու տիեզերքին անհուն մեծութիւնները։ Բնութեան բոլոր սահմաններուն մէջ չենք կրնար գտնել աւանկ փոփոխութիւն մը։ Դաշտավայրերու անձեւ աւազը կը փոխակերպուի անգին բիւրեղի. հինաւուրց լեռներու անարժէք փշրանքը կ'ըլլայ պատուական ծառայ մը մարդկային էակին։

ՅԱԿՈԲՈՍ Հ. ՃԷՃԻՋԵԱՆ

Մեր աշխատակիցներուն, թղթակիցներուն և նամակագիրներուն կը յիշեցնենք թէ, իրենց նամակները, յօդուածները կամ թղթակցութիւնները պէտք է ստորագրած ըլլան իրենց բուն անունով, որովհետեւ ծածկանունով, յարմարցուած ստորագրութիւնով կամ սկզբնատառերով որ եւ է գրութիւն չենք հրատարակեր։

ԲԱԳՈՍԻ ՏԱՃԱՐԻՆ ՄԷՋ

ԱԼՔՕԼԻՆ ՔԱՐՈԶԸ

Ա.rf եւ կանայf, օ'Ն, ինձ եկէf.
Եւ fարոզիս ականջ դրէf.
Թէ թոյլ տաf ինձ ձեր մէջ մտնել,
Տեսէf ինչեր կրնամ ընել :
Առողջութեան հիմերն fանդեմ,

Ախտերով ձեզ կը վարձատրեմ,
Հարուստն կ'ընեմ շուտ մուրացկան,
Կարոs հացի, ողորմութեան,
Սուրբն իսկ կ'ընեմ ես սատանայ,
Գիտունն տխմար, յիմար կ'ըլլայ·
Երիտասարդը անառակ,
Ձարագործ մ'իսկ, գող, աւազակ·
Համեստ աղջիկն լկտի կ'ըլլայ,
Երբ բաժակին մտերմանայ,
Ընտանեկան ալ սուրբ յարկին
Մահու հարուած կուտամ ուժգին·
Տունն երջանիկ դժոխքի փոխեմ,
Ամուսիններն բաժնեմ, զատեմ.
Կրռիւ, ծեծ եւ հայհոյութիւն,
Ողբ, լաց եւ կոծ, թշուառութիւն
Անով, դողով տղայf զոչեն,
Երբ արբեցող հայրիկն տեսնեն,
Գինեստունէն երբ դուրս կուգայ,
Եւ վրանին կը խոյանայ :
Ի մի բան, ես մահ ներշնչեմ,
Ուr որ ազատ մուտf կը գտնեմ·

Զայս ի՛նչպէս կ՚ընեմ—
Կեցէ՛ք որ պատմեմ.—
Դը նեմ տակառին,
Եւ կամ թէ տիկին
Կարմրուկ գինին
Եւ ճերմակողին
Ի մէջ սրուակին
Եւ կամ բաժակին
Բաժակն՝ ի ձեռին
Ցիմար մոլիին՝
Կը ճրպի բերնին
Համն առած չառած բերանը բանայ,
Մահացու թոյնը իսկոյն կուլ կուտայ.
Հաս մ՚ալ կը բերեն,
Նորէն ու նորէն
Բաժակն լեցընեն
Կրկին ու կրկին,
Մինչեւ որ գլխէն
Խելքը թռցընեն:
Այս «հուր դրժոխքի»ն, մարդուն ներս մտած,
Իսկոյն կը սկսի, իմ արդէն յիշած
Աւերներն գործել, մարդն սոռնացնել,
Եւ զայն մի անբան գազանի փոխել:

* * *

Պատիւն վրայ տուած
Համբաւը կոտրած
Լքուած ու թողուած
Սնանկ հռչակուած
Խելքը կորուսած
Թշուառ՝ արարած
Կ՚ըլլայ անձնասպան,
Կամ բանտ, խարազան,
Կանուխ գերեզման
Իր բաժին կ՚ըլլան:
Այս է դառն վախճանն հէք արբեցողին.
Մարմին, միտք հոգի մէկտեղ կ՚աւերին.
Երանի՜ անոնց որ շուտ կ՚սթափին
Արբեցութենէ իսկոյն հրաժարին։

Գ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ

ՀԱՄԵՍՏՈՒԹԻՒՆԸ ՈՒՍՈՒՑԻՉԻՆ ՔՈՎ

Այն եղանակին մէջ՝ ուր վարժարաններուն վերաբացման համար եղած պատրաստութիւնները ամէն մարդու աչքին կը զարնեն, վարժարաններու հետ յարաբերութիւն ունեցող անձեր կը բերուին մտածել մեր կրթական գործին վրայ, ուր երբեմն զարգացումի եւ բարւոքումի ուրախառիթ նշանակ կը տեսնուին։ Տխուր կէտեր ալ սակայն կը պարզուին երբեմն, եթէ ոչ յաճախ դաստիարակութեան գործը դիտողին աչքին։

Կրթական գործին մէջ ուսուցիչներուն նկարագիրը խիստ կենսական տեղ մը կը գրաւէ. ի զուր կ'սպասենք բաղձացուած արդիւնքին, եթէ կարեւորութիւն չենք տար ուսուցիչին նկարագիրին։ Ընդհանրապէս կը գոհանանք անոր կարողութիւնով եւ հեղինակութեամբ եւ կ'անտեսենք կարեւորագոյնը, որ յաճախ մեծագոյն պատճառն է ուսանող մանկութեան եւ երիտասարդութեան վրայ տեսնուած ձախող արդիւնքներուն։ Մեր վարժարաններուն մէջ մենք ամէն բանէ առաջ լաւ նկարագիր ունեցող ուսուցիչներու կը կարօտինք։

Հայ ուսուցիչը շատ լաւ յատկութիւններ ունի ընդհանրապէս. ասիկա անուրանալի է. բայց կը ցուցադրէ նաև նկարագրի տխուր կողմեր ալ, որոնցմէ յաւակնոտութիւնը ամէնէն տգեղն ու աչքառուն է դժբաղդաբար։ Յաւակնոտութիւնը ամէն շրջանի մէջ զարգացումի ոխերիմ թշնամին է. բայց ուսուցիչի մը, կրօնաւորի մը կամ հանրային անձի մը վրայ կրկնապէս վնասաբեր է, որովհետեւ այդ ունակութիւնը ենթակային վնասելէն զատ՝ կը վնասէ նաև անոնց որոնք անոր ազդեցութեան շրջանակին մէջ կ'ապրին։ Եւ երբ յաւակնոտութիւնը հրապարակային ինքնագովութեան աստիճանին կը հասնի, վնասն ալ նոյն համեմատութեամբ իր շրջանակը կ'ընդարձակէ։

Լսած եմ ուսուցիչներու վրայ, որոնք դասարանին մէջ, իրենց աշակերտներուն ներկայութեանը, իրենց տաղանդը, կարողութիւնը եւ հեղինակութիւնը փառաբանած են հռետորական ձեւերով եւ ճարտասանի շարժումներով, ուսուցիչներու վրայ՝ որոնք ինքզինքին բաղդատութեան դրած են իրենց նախորդներուն կամ նոյն ճիւղը դասախօսող ուրիշ ուսուցիչներու հետ, և իրենց գերազանցութիւնը յայտարարած են։ Վարժարան մը կամ ուսանողութիւնը թո՛ղ շատ բան չսպասեն այս տեսակ ուսուցիչէ մը։ Իրական արժանիքը ինքզինքը գովելու կամ իր առաւելութիւնները ցուցադրելու պէտք չզգար։ Իրապէս քաջ մարդը գործքով կ'ապացուցանէ իր արիութիւնը։ Ճշմարտապէս հարուստը իր ունեցածը յաւէտ պակաս կ'ուզէ ներկայացնել քան աւելի։ Ճշմարիտ գիտնականը միշտ համեստ է, նման հռչակաւոր Իսահակ Նեւտոնի, որ ինքզինքը ծովուն եզերքը խիճերուն հետ խաղացող մանուկի մը նմանցուց, երբ իր բարեկամները իրեն կը խօսէին իր գիտութեան և աշխարհի ժառուցած իր ծառայութեանց վրայ։ Այս բանը դժբաղդաբար կը պակսի մեր ուսուցիչներուն վրայ։ Եւրոպացի կամ ամերիկացի ուսուցիչ մը պիտի ապշէր մնար, երբ թարգմանուէին այն գովեստները զորս ուսուցիչ մը մեր մէջ կը հիւսէ իր կարողութեանց կամ առաւելութեանց վրայ, եւ կամ հիւսել կուտայ իրեն համար։ Ինչ որ աշխարհահռչակ հեղինակութիւններ չեն համարձակիր ընել, մենք շատ անգամ կ'ընենք առանց քաշուելու, գովելով ինքզինքիս կամ մեր հեղինակութիւնները։ Ազդեցութիւն կամ դիրք մը ստանալու համար շատ խեղճ միջոց մըն է այս եւ միևնոյն ժամանակ լաւ ճաշակի գործ չէ երբեք։

Վերջերս մեր օրաթերթերէն մէկուն մէջ կարդացի ուսուցիչի մը գրածը իր մէկ հեղինակութեան նկատմամբ, որ ծայրէ ծայր անօրինակ գովասանութիւն մըն էր իր վրայ։ Ակնարկուած ուսուցիչը անունով միայն կը ճանչնամ եւ իր գործն ալ տեսած չեմ. մըրցակից մըն ալ չեմ որ ստորին շարժառիթով մը գաղափար յայտնեմ իր հեղինակութեան

վրայ։ Ընդհակառակը հեռուէն հեռու յարգանք մը ունեցած եմ իրեն նկատմամբ, եւ թերեւս իր հեղինակած դասագիրքն ալ լաւագոյնն է իր տեսակին մէջ։ Եւ սակայն այդ գրուածքը կարդացողը շատ նպաստաւոր գաղափար մը պիտի չկազմէր իր վրայ։ Զոր օրինակ ակնարկուած յօդուածին մէջ կը յայտարարէ թէ իր ճիւղին ուսուցման եղանակը «շքեղ կերպով լուծած է»։ կը հրաւիրէ ուրիշներ որ «իրեն հետեւին», թէ՝ իր հեղինակութեան նմանը «Եւրոպայի մէջ ալ յօրինուած չէ» եւ ինչ որ ինք յաջողած է ընել, Եւրոպացի հեղինակներ ալ յաջողուած չեն։ կը յայտնէ թէ «այդ ճիւղին ուսուցման հարցը լուծած ըլլալով՝ անհուն բարիք մը պիտի վայելեն հայ մանուկները և անհուն բարիք մը հայ ուսուցիչները»։ Եւ յօդուածը կը վերջացնէ յայտարարելով թէ «այդ դասագիրքը յօրինելով հեղինակին դիտաւորութիւնը եղած է «մեր համայնքին համար այնպիսի կրթական բարերարութիւն մը ընել որոյ նմանը ցարդ ոչ մեկ Հայ կատարած ըլլայ» !!!

Այս յայտարարութեանց վաւերականութիւնը չէ որ խնդրոյ առարկայ կ'ընենք. բայց եթէ նոյն իսկ կէտ առ կէտ ստոյգ ալ ըլլայ ինչ որ ըսուած է, պատշաճ լեզու մը չէ այս. այդ ոճը եւ այդ եղանակը չենք վայլեցներ ո՛ եւ է Հայ ուսուցիչի, եթէ բովանդակ աշխարհին մէջ, ոչ թէ միայն հայ համայնքին, իր ճիւղին ամենարարձր հեղինակութիւնն ալ ըլլայ։

Հրապարակային ինքնագովութիւնը նը-կարագրի այնչափ փայլուն կողմ մը չէ, որ յաճախ ուրիշ բանի չծառայեր, բայց եթէ կարողութեան թերին պարտկելու։ Իրական արժանիքին հետ համեստութիւնը ուսուցիչին քով՝ նկարագրի ամէնէն գեղեցիկ զարդերէն մէկն է։

ՑՈՎՀ. Ս. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ

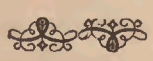

ՍԻՆԱՆ ՈՒ ԳՈՂԳՈԹԱՆ

Երկու անուան գագաթներ, Սինան ու Գողգոթան, որոնք կը նսեմացնեն ալեհեր Ալպեանին փառքը։

Դարերու դառն բաժանման կսկիծը զգալէ յետոյ, ժամը հնչած էր իր ուրախութեան, թողուլ պէտք էր, խոր խորհուրդները, մաշող մտմտուքը, լռիկ տուայտանքը, պահ մը պչրանքի պարապելու համար, վասն զի անհունին խոր անջրպետը ճեղքող նայուածքը դուրս բերած էր մխիթարութիւնը, հաւատքը, յոյսը, կրօնքը, ու ասկէ աւելի իր դերը Գողգոթային յանձնած էր. իրեն կը մնար նիրհել անհունութեան գոգը։

Հոն՝ ուր դարեր առաջ Իսրայէլ կը թափառէր Սինան շրջապատող լռութիւնը աղմկելու անհարկի տրտունջներով, հոն՝ ուր որոտումին շանթերը կը յաջորդէին Աստուածային պատգամները հաստատելու, հոն՝ ուր մարդկութիւնը զեկավարող, ընկերութիւնը կազմակերպող կրօնքն ու օրէնքը ծնունդ կ'առնէր ու հոգիով կ'անմահանար, հոն՝ ուր Եհովային խորանը կանգնուած, Մովսէս վեհին ու վսեմին դրացնութեան գոգը դղրդող որոտումներով կը սնէր. հիմա հոն թերեւս արօտավայր դարձած է, ուր հովիւը իր սրինգին կը յանձնէ իր ներքին թախծութիւնը, համակ սիրտն ու հոգին, կը յուզուի ու կը յուզէ յաճախ խօլ ամայութիւնը, որուն ձայնը հեռաւոր սարերը կ'արձագանգեն աւելի թունդ կերպով, հոն թերեւս ոչխարներ կը թափառին, այդ վեհավայրը, ուր Աստուած իր ներկայութեամբը լուսազարդեց։

Գողգոթան քսան դարերու անջրպետին մէջէն կը բացագանչէ, անոր արձագանգը կը կրկնեն ու պիտի կրկնեն մեր եւ յաջորդ դարերը, որպէս զի իտէալը հանդիսանայ քրիստոնեայ մարդկութեան, առանց որուն չկայ իրական կեանք, չկայ ճշմարիտ մարդ, չկայ անմահ հոգի։

Քրիստոսի՝ այդ աննման քարոզիչին մեղրածոր շրթները համբուրող ճշմարտութիւնները, իրական եւ գերմարդկային կեանք մը ապրելու գաղտնիքները, բարիին վերին վարձատրութիւնը՝ լոկ խօսքեր պիտի ըլլային, եթէ զանոնք չապրէր ու չիրականացնէր ինք, Գողգոթայի բարձունքներուն վրայ։

Ուրեմն Գողգոթան վկան է արիւն քրտինքին, զրկումներուն, տխմարներու ծաղրանքին, մեղքին դէմ բողոքող խաւարամտութեան, մահուան կարապետող պաղ քրտինքին, անմեղ կեանք մը ապրելու կարելիութեան, Անոր դէմքին հրեշտակային թաղծութեանը, խոհուն նայուածքին, սիրոյ յորդութեան։

Ու այսչափը բաւ չէ՞ դարերու մոռացումը առ ոչինչ դնելու, մոլորած, ինկած հոգիները ուղղելու, մոլութեանց, մեղքերու, ապականութեանց մէջ դապլտկող, խաւարած, նուաղած կեանքերը լուսաւորելու, վերակենդանացնելու, մարդկութեան իրական Աստուածը ցոյց տալու։

Հոս է որ խոնարհութեան սեմէն փառքի գաւիթները կը կոխեն, իմաստունն ու տգէտը նոյն ներշնչումները կ'ունենան, խոնարհները վերելք եւ հաւասարութեան տիեզերական խորհուրդը կը ծնի, կրօնքը կը վերկենցաղի։

Որչափ ատեն որ մարդը զգայ բաբախելը իր սրտին, ելեւէջը լանջքին, տկարութիւնները իր մարմնին՝ Գերագոյնի մը զօրութեան հետապնդումի ճիգին մէջ պիտի գտնուի եւ այն ճիգը մտրակ մը պիտի ըլլայ հասցնելու զայն հոն՝ ուր Աստուածամարդը բազկատարած՝ իրեն կը կանչէ մեծ ու պզտիկ։

Սինան ու Գողգոթան միայն կրցած են իրականապէս հոգիին բազմատեսակ պահանջները գոհացնել, չքնաղ քաղաքակրթութիւն մը ծնիլ։ Մովսէս լերան ամայութեան ծոցը, վեհին դրացնութեան գոգին մէջ կը գտնէ օրէնքը, դարը կ'ոգեւորի Տասնաբանեայի հուր շունչովը եւ անա սուրին ցեղը, Աստուծոյ ժողովուրդը կը ծնի արեւի հուրքոտ ոսկիէն։

Գողգոթան կը զարթնու անզգայ իրերու յաջորդական տեսիլներէն ու մահուան երկունքէն դուրս կը քաշուի կրօնքը աշխարհի այդ անզգայութիւնը պահ մը կը տեւէ. քիչ յետոյ Գողգոթան ալ կը տժգունի ու Զոհը մութով կը սքողուի, կեանքի ու մահուան կռիւին վերջնթեր արարուածը կը լմննայ եւ անա մարդկութիւնը կ'ոգեւորուի, մեռածը կը վերկենցաղի երկինքէն ծագող անսպառ արեւի կենսապարգեւ ճառագայթներէն։

Սինան հին աշխարհի լոյսը, իր վեհութեան ու բարձրութեան մէջ կ'որոտայ, կը ծիսայ, կը փայլատակի, կը դղրդի, ահեղ Աստուծոյ մը ոտքերուն տակ, կը լուսաւորէ գալարիքով ծածկուած անդունդները։ Գողգոթան քաղաքակրթութեան ուղին յարդարող, մահուան սարսռազդեցիկ գաղտնիքները պարզող անսպառ զօրութիւնն է։ Սինան մանկավարժն է մանուկ մարդկութեան, որ շատ հեղ սպառնալիքով, կայծակներով, որոտումներով կ'ահաբեկեցնէ Իսրայէլը։ Գողգոթան ուսուցիչն է չափահաս մարդկութեան, կ'ուղղէ անոր սխալները, կը պաշտպանէ զայն աւերիչ մոլութիւններու, անդիմադրելի փորձութիւններու դէմ։ Սինան խրոխտ կոյսն է որ շատ մը սրտերէ զոհ կը պահանջէ, Գողգոթան խոնարհ փեսան է որ իր հարսնիքին կը հրաւիրէ մարդկութիւնը. Սինան՝ խժռոտ նայուածքն է Եահվէին. Գողգոթան սիրոյ ճառագայթումն է Եհովային. Սինան մահ կը սպառնայ մեղաւորին. Գողգոթան կեանք կ'աւետէ, յուսահատ, դալկացած, ինկած հոգիին. Սինան՝ իր գագաթէն մութ ու ծուխ կը ժայթքէ. Գողգոթան լոյս կը սփռէ. մէկը Աստուծոյ անաչառ արդարութիւնն է, միւսը՝ սէրը անսպառ. մէկը կայծակներով ու որոտումներով՝ մի մօտենաք կը գոռայ, ամպերու ետեւէն. միւսը. «Եկէք ինծի բոլոր յոգնածներ ու բեռնաւորուածներ», կը մնչէ աստուածային փառքով։

ՄՈՎՍԷՍ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

ԴՊՐՈՑԸ ԻԳԱԿԱՆ ՍԵՌԻՆ ՀԱՄԱՐ

Աղջկանց դպրոցներու պէտքը եւ անոնց կարեւորութիւնը մեր մէջ նոր տեսնուիլ սկսուած է։ Ուրախարիթ է տեսնել որ շատ մը տեղեր մանկապարտէզներ եւ հասարակ դպրոցներ բացուած են իգական սեռին համար ու կարգ մը տեղեր ալ բարերարներու անձնուէր ջանքովը՝ բարձր. վարժարաններ եւ նոյն իսկ գոլէճանման հաստատութիւններ։ Սակայն նոյն ատեն ցաւալի է խոստովանիլ որ՝ անոնց պէտքն ու կարեւորութիւնը դեռ պէտք եղածին չափ ճանչցուած չէ. տակաւին շատ ունինք այն տեսակ ծնողքներ՝ որոնք կը յամառին իրենց սա առարկութեանը վրայ թէ՝ աղջկան մը համար ի՞նչ պէտք է ուսում եւ գիտութիւն։ Եթէ քննելու ըլլանք շատ մը հայրերու եւ մայրերու չարժառիթը որով իրենց աղջիկ զաւակները դպրոց կը ղրկեն, պիտի տեսնենք որ ատիկա ոչ թէ դպրոցի կարեւորութիւնը ճանչցուած ըլլալուն է, այլ անոր համար որ զանոնք դպրոց ղրկելու ստիպողականութեանը տակ կը գտնուին. անոնք կը ղրկեն իրենց աղջիկները, որովհետեւ կը տեսնեն որ ուրիշներ կը ղրկեն, չեն ուզեր ուրիշներէ վար մնալ, չեն ուզեր մարդոց աչքին առջեւ կծծի եւ ագահ երեւալ. ու կան շատեր ալ՝ որոնք իրենց աղջիկները դպրոց կը ղրկեն, ոչ թէ ուսանելու այլ կար ու ձեւագիտութիւն սորվեցնելու սիրոյն համար։

Կ'արժէ ուրեմն որ պահ մը մեր ուշադրութիւնը դարձընենք այս կարեւոր խնդրին վրայ ու աշխատինք վերբերել աղջկանց դպրոցներու կարեւորութիւնը։

Տարակոյս չկայ որ աղջկանց դպրոցներու կարեւորութիւնը կարենալ գտնելու համար անոնց նպատակին մէջ փնտռելու է զայն։ Ինչո՞ւ համար շատեր անոնց կարեւորութիւնը եւ պէտքը չեն տեսներ. ատոր պատճառը ուրիշ բան չէ, բայց եթէ՝ որովհետեւ այդ տեսակ տնէրը դպրոցներուն նպատակը տեսած կամ ըմբռնած չեն։ Ցուցուր անոնց որոշակի՝ դպրոցին եւ անոր դասերու ծրագիրին բուն նպատակը իգական սեռին համար, այն ատեն պիտի տեսնեն անոր խիստ պէտքն ու մեծ կարեւորութիւնը, այն ատեն բոլորովին անտարբեր ծնողքներ իրենց քսակներուն բերանը լայն բացած՝ պատրաստ պիտի գտնուին առատօրէն տալու իրենց դրամը՝ իրենց աղջիկներուն ուսմանը համար։

Ի՞նչ է աղջկանց դպրոցներու նպատակը ուրեմն. աղջիկները գիտնականնե՞ր, աստեղագէտնե՞ր, երկրաբաններ՞, փաստաբաններ՞ կամ փիլիսոփաներ՞ ընել. բնաւ. անոնց նպատակը շատ աւելի բարձր է։ Ցայտնի է որ իգական սեռին կոչումը արականինէն բոլորովին տարբեր է. մինչ արական սեռը արտաքին աշխարհի զօրութիւններուն հետ մաքառելու, անոր ծածկուած օրէնքները հետազօտելու եւ իր ճակատին քրտինքովը իր եւ իր ընտանիքին ապրուստը ճարելու հարկին տակ կը գտնուի, իգական սեռը սակայն ներքին աշխարհին, ընտանեկան կեանքին ծանրութիւնները կրելու, արական սեռին նեղութիւնները ու վիշտերը ամոքելու եւ մանաւանդ իր գրկին մէջ սեղմած մատաղ կեանքերը, աստուածատուր աւանդները սնուցանելու, մեծցնելու եւ մարդ ընելու ստիպողականութեանը տակ կը գտնուի։ Ի՜նչ մեծ կոչում. մա՛րդ հասցնել, մանուկին վրայ դրոշմուած աստուածային պատկերը պահե՛լ անաղարտ, կամ զայն երեւան բերել մեղքի աղտեղութիւններուն ու սեւաթոյր բիծերուն մէջէն։ Ի՜նչ հիանալի եւ սքանչելի գործ, կը բացագանչենք, երբ յառած կը կանգնինք երեւելի նկարիչի մը գլուխ գործոցին առջեւը. բայց ի՛նչ է անոր ըրածը, ոչ ուրիշ բան, եթէ ոչ բնութեան գեղեցկութիւնները վրձինի գոյներուն տակ կտաւի կտորի մը վրայ վերբերել. սակայն մօր մը գործը որքա՜ն աւելի հիանալի եւ սքանչելի է քաղաքամբ նկարիչի մը գործին, որովհետեւ ան ոչ թէ բնութեան գեղեցկութիւնները, այլ Աստուծոյ պատկերը,

եղեցկութիւններուն գեղեցկութիւնը երեւան կը բերէ կենդանի պատատուին վրայ, որ է մանուկին անմեղունակ դէմքը եւ անոր նորակազմ նկարագիրը, ու ան ալ ոչ թէ աղարտելի այլ անաղարտ ու անջնջելի գոյներով։

Ուստի ահա՛ հոս է որ երեւան կուգայ բացորոշ կերպով իգական սեռին համար ուսման պէտքը եւ կարեւորութիւնը։ Իգական սեռը մարդ հասցնելու, մայր ըլլալու վեհ կոչումը ունի. ո՞ւր պիտի ուսանի ան այդ մարդ պատրաստելու ամենակարեւոր արուեստը. ո՞վ պիտի ճանչցնէ անոր իր կոչումը ու այդ կոչումին կարեւորութիւնը. դպրո՛ցը եւ միայն դպրո՛ցը։ Այո՛, ճշմարիտ է որ աղջիկներ իրենց մօր խնամքին տակ կը ճանչնան քիչ թէ շատ իրենց կոչումը, կը ճանչնան թէ իրենց ասպարէզը կեանքի բոլորովին տարբեր ասպարէզ մըն է ու այդչափ միայն։ Մանուկ մեծցնել ու մարդ պատրաստել չնչանակեր երբեք զայն կաթով սնուցանել միայն եւ անոր գեղեցիկ հագուստները ձեւել ու կարել, այլ կը նշանակէ մանաւանդ անոր հոգին սնուցանել կենդանի հացով, անոր նկարագիրը կազմել հաստատուն հիմի մը վրայ եւ աստուածային սուրբ պատկերը անոր վրայ երեւան բերել։ Ո՞վ պիտի սորվեցնէ այդ փափուկ ու նրբին գործը իգական սեռին. ո՞վ պիտի վարժեցնէ զայն. դպրոցը։ Դպրոցը նպատակ ունի իգական սեռը ճշմարիտ մայր ըլլալու պատրաստել, աղջիններու մէջ գտնուած բնական տաղանդը երեւան հանել, զանոնք զօրացնել եւ անոնց ա՛յն տեսակ ուղղութիւն մը տալ որ իրենց կոչումին համապատասխանեն։

Որքա՜ն շատ աղջիկներ կան՝ որոնք ընտանեկան յարկին տակ լաւ սորված են կերակուր եփել, լաթ լուալ եւ կար կարել, լաւ կրթուած են տնտեսագէտ կիներ ըլլալու, լաւ վարժուած են աշխատասիրութեան, բայց ի՞նչ օգուտ որ իրենց կոչումին է՛ն կարեւորին մէջ թերի կը գտնուին, մայր ըլլալու կոչումին անտեղեակ են։ Իգական սեռին անդամներէն ո՞րչափ շատեր կան որոնք զաւակներ կը մեծցնեն, բայց ոչ թէ զանոնք մարդ ընելու, այլ աշխարհին ու ընկերական կեանքին բեռներ։

Աշխարհ շատ կը կարօտի իրենց կոչումը ու կեանքի նպատակը ճանչցող մայրերու, եւ ուստի շատ կը կարօտի մայրեր հասցնելու նպատակը ունեցող դպրոցներու։

Ուրիշ յօդուածով մը պիտի ցոյց տանք թէ, իգական սեռին համար բացուած դպրոցները իրենց ծրագիրովը ճիշդ այդ նպատակին կը ծառայե՞ն կամ թէ գիտական դասերը ի՞նչ առնչութիւն ունին մայր պատրաստելու գործին հետ։

Ս. Պ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

«ԳԻՍԱԿ»Ի ՇԻՐԻՄԸ

Այն յարգանքն ու պատիւը՝ որոնք կը տրուին մտքի աշխատաւորներու, ապացոյց են թէ՝ մեր հասարակութիւնն ալ սկսած է իր մտքի ու հոգիի աշխատաւորներուն յարգը ճանչնալ։ Վեր. Ա. Պետիկեանի (Գիսակ) շիրիմին կանգնման ձեռնարկումը, ատոր մէկ ապացոյցը կրնայ համարուիլ։ Գիսակ, որ այնքան փառաւոր անցեալ մը կը թողու թէ իր անձով եւ թէ իր գրիչով, ամէն յարգանքի արժանի մէկն էր։ Անոր յիշատակին շիրիմի մը կանգնումը չա՛տ գովելի գաղափար մըն է՝ որուն իրագործմանը կ'սպասեն իր համակիրները։

Շիրիմը՝ այն վերջին յարգանքներէն մէկն է, զոր կարելի է մատուցանել սիրուած անձի մը յիշատակին։ Վեր. Պետիկեան սիրուած էր, հետեւաբար այդ յարգանքին արժանի մէկը։ «Լաւ է դրամին միայն մէկ չորրորդով պարզ տապանաքար մը դնել իրենց—Վեր. Շմաւոնեանին ալ ակնարկելով—գերեզմաններուն վրայ և երեք չորրորդը գործածել անոնց քարոզները եւ երգերը հրատարակելու», կը գրէ Վեր. Գ. Պաղտասարեան Աւեսաբերի 34 թիւով։ Ի՞նչ, այդ

մարդիկը, մանաւանդ Պետիկեան, նուա՞զ օգտակար եղան իրենց կենդանութեանը, որոնց մահէն վերջն ալ դեռ նիւթական եւ բարոյական օգուտներ ակնկալենք։

Այդ առաջարկով, հանրութեան լուսաւորեալ մասին գաղափարը ներկայացնել կը ջանայ Վեր. Պաղտասարեան։ Քանի որ հանրութեան լուսաւորեալ մասը գաղափարակից է, կրնայ յարգելի յօդուածագիրը զատ հանգանակութիւն մը բանալ, որմէ թերեւս աւելի մեծ հասոյթ մը գոյանայ, որով կարելի կ'ըլլայ այդ փափաքը իրագործել։ Ո՞վ ինչ պիտի ըսէ. ընդհակառակը, չատեր պիտի ձայնակցին ու մասնակցին այդ գովելի աշխատութեան։

Եթէ ողբացեալ Պետիկեանի մարմինը գաւառի մը մէկ խորշը հանգչէր, պարզ տապանաքար մը բաւական պիտի ըլլար։ Բայց, քանի որ կ. Պոլսոյ պէս զարգացեալ միջավայրի մը մէջ կը գտնուի, ուր ամէն ազգէ եւ կրօնքէ մարդիկ կը գտնուին եւ ուր մասնաւոր չիրիմներ ընդհանրանալու վրայ են, ոմանք մը չպիտի՞ ըլլար մեզի, Բողոքականներուս, այդ տեսակ քարոզիչ մը եւ հեղինակ մը պարզ տապանաքարի մը տակ թողուլ։

Ուրիշ բան մը կայ, որ պէտք չէ անտես առնուի։ Եթէ միայն մէկ հարուստ բարեբարի մը փափաքը ըլլար այդ չիրիմը կանգնել, թերեւս քննադատելու իրաւունքը ունայնին ուրիշներ։ Հարիւրաւոր, կարելի է հազարաւոր մարդոց՝ որոնք մասնակցեցան «Գիսակ»ի չիրիմին չինութեան համար եղած դրամական նուիրատուութեան՝ փափաքն է որ, ի գործ դրուի այդ չիրիմին կառուցումը։ Այդ ընդհանուր փափաքին միջամտել չատ ճիշդ չպիտի ըլլար։

Մ. Գ. ԾԵՐՈՒԿԵԱՆ

Մեր այն գործակալներէն ու բաժանորդներէն, որոնք ցարդ չեն կարգադրած իրենց հաշիւը, կը խնդրուի փութացնել իրենց բաժանորդագինը։ Կը կարծենք թէ, այսչափ մը թելադրութիւն բաւական կ'ըլլայ, եւ կը սպասենք որ՝ մեր այդ բաժանորդները ու գործակալները՝ փութով գոհացում տան մեր առաջարկին։

ՅԱՋՈՂՈՒԹԵԱՆ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

Մարդոց գործերուն մէջ հոսանք մը կայ որ բաղդին կը տանի՝ եթէ մակընթացութեան ատեն մարդ ան որ կառչի. եթէ ոչ, իրենց կեանքին բոլոր համբորդութիւնը կը կապուի ծանծաղուտներու եւ քշուառութիւններու։

ՇԷՅԹՈՍԲԻՐ

Անոնք որ կեանքի մէջ չեն յաջողիր, ատիկա կը վերագրեն բաղդին եւ կամ դիպուածին. ու կը գանգատին ըսելով. «բաղդ չունիմ, բաղդը չժպտիր ինծի» եւն.։ Բաղդին հաւատացող մը այսպէս կը խորհի եւ ձեռքերը ծալած կը սպասէ որ բաղդը զինքն ալ տանի յաջողութեան բարձունքը։

Արդարեւ երբեմն մեր կեանքին մէջ կը յանդիպինք այն տեսակ անձերու, որոնք թէեւ տգէտ, անկարող են, սակայն աս կամ ան կերպով տիրացած են նախանձելի դիրքի մը։ Կ'ընդունինք թէ բաղդն ալ երբեմն մեծ դեր կը խաղայ մէկու մը յաջողութեան մէջ, բայց մարդ բաղդին ապաւինելու չէ, այլ պէտք է ջանայ ինք իր վիճակը բարւոքելու։ Բաղդին շնորհիւ յաջողողները չեն կրնար իրենց համար երաշխաւորել տեւական վիճակ մը. անպատճառ կ'իյնան օր մը, որովհետեւ մարդուն արժանիքը եւ կարողութիւնն է զինքը պահողը. եւ մարդ այն ատեն կը գիտնայ իր ունեցածին յարգը երբ անձնական ճիգերով ստացած է զայն։ Ամէն մարդ ինքն է իր բաղդին ճարտարապետը, ինչպէս կ'ըսէ նախնի իմաստուն մը։ Մարդ ինք պէտք է չինէ իր բաղդին չէնքը։ «Աղիւս եւ շաղախ, շաղախ եւ աղիւս են միշտ, մինչեւ որ ճարտարապետը դայ եւ չինէ ուրիշ բան մը»։

Արդ, ի՞նչ ընելու է մարդ կեանքի մէջ յաջողելու համար։

Պէտք է պատեհութիւններէ օգտուիլ գիտնալ։

Կեանքի ընթացքին մէջ մարդուս կը ներկայանան այն տեսակ պատեհութիւններ, որոնք կրնան առաջնորդել մարդս բարոյական, իմացական եւ նիւթական բարձր դիրքի մը՝ եթէ ան գիտնայ օգտուիլ անոնցմէ։ Եթէ բարեսէր մըն ես, մի՛ խորհիր թէ բարերարութեան միակ միջոցը դրամն է, զոր չունիս. դարձեալ պատեհութիւններ կան քեզի բարեգործելու համար աւելի վսեմ կերպերով։ Հո՛ս տառապանքի տակ ճնշուած հոգի մը կայ զոր կրնաս սփոփել. հո՛ն բարոյապէս ինկած մը կայ զոր կրնաս վերցընել, վեհ զգացումներով ոգեւորել։ Կրնաս տկարին ձեռք կարկառել, յուսահատի մը յոյս ներշնչել, լացողի մը արցունքները զսպել, ժպիտով մը գորովդ եւ անձնուիրութիւնդ արտայայտել։ Ահա ասոնք գեղեցիկ եւ թանկագին պատեհութիւններ են բարիք ընել ուզողի մը համար։

Ուսանողն ալ պատեհութիւններ ունի իր դպրոցական ընթացքին մէջ աւելի փայլուն եւ ապագային երջանիկ լլլալու համար։ Այն ուսանողը որ կը կորսնցնէ սերտողութեան պահերը, չգիտեր օգտուիլ դպրոցին՝ զգացումի համար չնորհած միջոցներէն, պատեհութիւններ կը կորսնցնէ եւ եղերերգութիւններ կը հիւսէ ապագային համար։

Գործի մարդն ալ պատեհութիւններ ունի իր գործը յառաջ տանելու համար։ Պէտք է արթուն ըլլայ ան եւ հետամուտ՝ սորվելու այն տեսակ բաներ՝ որոնք ուղղակի իր գործին բարելաւութեանը նպաստեն։

Դիտելի կէտ մըն է սա թէ՝ մարդիկ չատ անգամ պատեհութիւններ կը կորսնցնեն որովհետեւ չեն կրնար ճանչնալ զանոնք երբ անոնք կը ներկայանան։ Պատեհութիւնները ամէն ատեն միեւնոյն երեւոյթով եւ տարազով չեն ներկայանար, այլ տարբեր ձեւերով. մարդս սրատես աչքեր ունենալու է ամէն պարագայի մէջ ճանչնալու համար զանոնք։

Ի՞նչ ընելու է մարդ պատեհութիւններէ օգտուիլու համար։

Արթուն ըլլալու է, որպէսզի կեանքի յաջողութեան համար ներկայացող պատեհութիւնները չի փախցնէ։ Անոնք չեն սպասեր, կ'անցնին կ'երթա՛ն. մշտարթուն բիրերով հսկելու է անոնց վրայ, ինչպէս արծիւը իր որսին վրայ։ Ո՛րքան մարդիկ կան որոնք կեանքը կ'ողբան, կը գղջան ու կարօտով կը նային այն օրերուն վրայ ուր չատ մը պատեհութիւններէ օգտուիլ գիտցած չէին։ Ապրիլ կ'ուզեն դարձեալ այդ օրերը, բայց ի զուր. ժամանակը սրընթաց գետի մը պէս կ'անցնի, կեանքը իր շրջանը կը կատարէ եւ վերջապէս վախճանին կը մօտենայ եւ ահա այն ատեն կը զգայ թէ՝ իր կեանքը պարապ անցած է։

Կեանքն ալ արդէն պատեհութիւն մըն է, պատեհութիւն մը՝ բարիք գործելու, երջանիկ ըլլալու եւ Յաւիտենական կեանքին պատրաստուելու։

Պէտք է նաեւ դիտող ըլլալ։ Շատ բաներ սորվելու պատեհութիւն ունի մարդ իր կեանքին մէջ, դիտելով բնութիւնը, իրերը եւ մարդիկը։

Դիտելով բնութիւնը՝ մարդ կրնայ սորվիլ անոր էջերուն վրայ գրուած անթիւ ծանօթութիւնները։ Դիտելով բոյս մը, քարի կտոր մը՝ չատ օգտակար դասեր կրնանք հանել անոնցմէ։ Մարդիկը եւ անոնց գործերը դիտելով կրնանք սորվիլ փորձառական հոգեբանութիւն, որով կեանքը դիւրատար կ'ըլլայ։ Դիտելով դաղկահար դէմք մը, թշուառութեան տեսարան մը, խորհրդաւոր պատկեր մը, գեղեցիկ պատեհութիւններ կրնայ ունենալ մարդ սիրոյ եւ կարեկցութեան զգացումը մշակելու իր մէջ։

Պէտք է նաեւ մարդ իր տաղանդը շահագործէ։ Երկրիս խորերուն մէջ կը գտնուին թանկագին մետաղներ, որոնք ջանքի կը կարօտին ի յայտ բերուելու, արդիւնաւորելու համար։ Մեր մտքի ալքերուն մէջ ալ կան կարողութիւններ, որոնք ջանքով կրնան շահագործուիլ եւ լաւ արդիւնքներ յառաջ բերել։ Գործածէ՛, զարգացո՛ւր տա-

զանդդ, որով թերեւս մեծ բանաստեղծ մը, քարոզիչ մը եւ կամ մեծ մարդ մը պիտի ըլլաս։ Որչա՜փ տաղանդներ անմշակ կը կորսուին։

Ահաւասիկ ասոնք են այն բազմատեսակ պատեհութիւնները զորս մարդս կունենայ իր կեանքին մէջ։ Շատ մարդիկ, պատեհութիւններուն յարգը կը գիտնան այն ատեն՝ երբ կորսնցուցած են։ Դարձեալ կը սպասեն անոնց, բայց ի զո՞ւր. պատեհութիւններուն յարգը գիտնալով է միայն որ բազդը կը ժպտի մարդուս։

ՄԻՀԱՔ ԹԱԹԱՐԵԱՆ

(«ԹԱՒՇԱՆՃԵԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿ»ԻՆ ՀԱՄԱՐ)

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ

ԳԻՆԵՄՈԼ ԲԱՐԵԿԱՄԻ՝ ՄԸ

Այս նամակով, ուր ալքոլը՝ այս տարաշխարհիկ հեղուկը՝ թէ դեղաբանական, թէ առողջաբանական եւ թէ ախտաբանական տեսակէտներէն նկատի առնուած է, նպատակ ունիմ ձեր երեք հարցումներուն պատասխանները տալ, հիմ ունենալով բժշկական արդի ծանօթութիւնները։ Զէ՛, չպիտի մաքէս անցընէի երբեք նորագոյն անզօր փորձ մը յանդգնիլ, ալքոլի հարցը՝ անմեկնելի հանելուկը՝ վերլուծել ջանալու համար, եթէ երբեք ձեր անկեղծութեանը նկատմամբ նպաստաւոր գաղափար մը. չունենայի։

Ձեր առաջին հարցումը։ «Ոմանք կ'ըսեն թէ ալքոլը ջլատիչ թոյն մըն է. ուրիշներ՝ կազդուրիչ ու առողջարար դեղ մը, դուք ի՞նչ կ'ըսէք»։

Պատասխան։ Ալքոլը թէ՛ թոյն է թէ՛ դեղ, ահա այս է նշանաւոր հեղինակներէն՝ գրեթէ ամէնուն կարծիքը ու համոզումը։

Ալքոլը իբր թոյն։ Գերմանացի, անգլիացի եւ գաղղիացի հմուտ բժիշկներ ու քաջածանօթ քիմիագէտներ, ալքոլին՝ սարսափելի թոյներու ցանկին մէջ առաջինը ըլլալու պատիւը չնորհած են։ Ալքոլը, ազդեցիկ թոյն մըն է. ինչպէս վերոյիշեալ թոյներուն՝ նոյնպէս ալքոլին՝ անգգոյշ ու անդադար գործածումը՝ դրապէս վնասաբեր ու վատթարացուցիչ եղած է մարդկային կազմութեան։ Ալքոլը՝ որչափ ալ ջրախառն կամ չաքարախառն եղած ըլլայ, ինչ անունով ալ ճանչցուի ու ինչ ձեւի տակ ալ ներկայանայ, դարձեալ կործանիչ թոյն մըն է։ Դժոխային հեղուկ մըն է ան, որուն զօրաւոր հոսանքը կը տապալէ ու կը քանդէ առողջ միտք ու առողջ մարմին ըսուած հաղուագիւտ կազմաւորութիւնները, անոնք որքան ալ թանկագին ու նուիրական եղած ըլլան մեզի։ Դինեմոլ բարեկամս, այս մասին ձեր փորձառութիւնը ի՞նչ եղած է. ալքոլը իբր թոյն կը ճանչնա՞ք ու անոր ազդեցութեան անդիւնքը ըլլալով, ձեր առողջութեան ու կեանքին օրըստօրէական նուազումը կը նշմարէ՞ք ու կը զգա՞ք թէ՝ ամէն անգամ որ ձեր բարեկամներուն կեանքին բաժակներ կը պարպէք ու Բագոսին ներքողներ կը կարդաք, ճիշդ նոյն պահուն՝ ձեր առողջութիւնը կը թունաւորէք անխիղճօրէն, ձեր կեանքին կը սպառնաք անգթօրէն ու ձեր գերդաստանը կ'անիծէք։

Ալքոլը իբր դեղ։ Ալքոլը կրնայ բժիշկին ձեռքը դեղ մը ըլլալ, բայց գինեմոլին ձեռքը՝ թոյն մը. ան իր օգտակար կիրառումը կրնայ ունենալ դեղաբանութեան մէջ. սակայն գինետան մէջ՝ երբե՛ք։ Ալքոլը ուրիշ թոյներու նման կրնայ բուժիչ դեր մը կատարել, սակայն ո՛չ ամէն պարագայի մէջ ու ամէն անձի համար։ Բոլորովին սխալ է, ոամիկ ժողովուրդին նման, ալքոլը իբր ամենակարող, ամենազօրացուցիչ դեղ մը դաւանիլը։ Քսաներորդ դարու փորձառու եւ հմուտ ախտաբոյժներէն շատեր, առանց կծու գիտնականներու ըրած թերի փորձերուն՝ թերի արդիւնքը անգամ մը աչքէ անցընելու, առանց այդ հրաշալի հեղուկին

համաշխարհիկ զօրութիւնը ու գերաշխարհիկ համբաւը ուշադրութեան առարկայ ընելու, միահամուռ ու միաձայն, ալքոլը իբր անկարող ու անկարեւոր դեղ մը կը հրոչակեն, ու բժիշկներու խստիւ կը պատուիրեն որ, չատ քիչ պարագաներու տակ անկէ օգնութիւն խնդրեն, որովհետեւ անոր տալիք վնասները՝ օգուտներէն շատ են։ Այս կէտը՝ ո՛չ մէկ պարագայի տակ մեր ուշադրութենէն վրիպելու է։

Ալքոլը, փոքր չափով առնուած ատեն, իրօք, թէեւ վաղանցիկ կորով մը միայն կուտայ, բայց հիւսուածքներու, հիւսկէններու եւ բջիջներու վերանորոգիչ մը եւ գործարանաւորութեան մէջ անհետացած տարրերու կազմակերպիչ չէ՛. այս է ահա՛ շատերու վկայութիւնը։ Սկսնակներէն ոմանք, ո՛չ ամէնը, մասամբ օգտուած կը թուին ալքոլէն, սակայն ազնիւ բարեկամս, չըլլայ որ խաբուիք. սկսնակ գինեմոլներու այդ փայլուն ու վառվռուն աչքերը ո՛չ թէ սրատեսութեան ու առողջութեան գոյութիւնը կը փաստեն, այլ ներքին ջղային դրութեան գերագրգիռ վիճակը կը պատկերացնեն. անոնց արտաքնապէս մսոտ ու գիրուկ մարմինը, ալքոլին պատճառած ներքին ալեկոծութեան մը փրփուրները կը պարունակեն. անոնց այտերուն վրայ նշմարուած կարմրութիւնը, ո՛չ թէ արիւնշատութեան նշան մըն է, այլ արիւնախռնումի ախտանիշ մը. անոնց շատակերութիւնը՝ անբնական ու անկանոն ախորժակի մը գոյութիւնը կը փաստէ։ Բացարձակապէս սըխալ է սա ժողովրդային նախապաշարեալ կարծիքը թէ՝ ալքոլը, երկար ու ծանր աշխատութեան, չափազանց տաքի ու ցուրտի տոկալու ոյժ մը կը ներարկէ. անոր տալիք ոյժը կամ գրգիռը՝ վայրենական է ու անոր առթելիք արտասովոր ջերմութիւնը՝ վաղանցիկ է։ Ալքոլի տեւական գործածութիւնը ո՛չ մէկ պարագայի տակ եւ ո՛չ մէկ անձի համար տեւական ու իրական ու ԿԱԶԴՈՒՐԻՉ զօրութեան մը աղբիւրը կրնայ ըլլալ։ Զէք կրնար երկարակեաց, կայտառ ու առողջ ծեր մը ցուցնել որ սովորամոլ արբեցող մը եղած ըլլայ։ Առանց կղերական մը եղած ըլլալու՝ Բագոսի երկրպագուներէն շատեր անձամբ խոստովանցուցած ու գտած եմ որ, անոնք՝ ալքոլամոլութեան ճնաններուն վրայ կատարեալ համոզում մը ունին ու կը հասկնան ու կը հաստատեն գիտուններու ըսածը։ «Մակայն եւ այնպէս չենք կրնար ձգել», կըսեն։ Ինչո՞ւ. որովհետեւ ալքոլի գործածութեամբ, անոնք՝ գերի եղած են խմելու անդիմադրելի փափաքին. ալքոլը անոնց կամքին ու հոգիին վրայ իշխած է եւ բանական ու բնական մարդը անոնց մէջ իր ամրողջութեամբը վատասերած է ու գերի դարձուցած՝ անբնական ու անբանական յուզումներու եւ ապականած ու նեխած ախորժակներու։

Երկրորդ հարցում. «Ոմանք ալքոլին սընունդ մը ըլլալը կը պնդեն, ուրիշներ ատոր հակառակը կը հաստատեն։ Դո՞ւք ինչ կ'ըսէք»։

Պատասխան։ Ասկէ քանի մը տարի առաջ, Տիւգլօ անուն գաղիացի բժիշկ մը՝ գիտաններու ուշադրութիւնը գրաւեց, հոչակելով թէ՝ ալքոլը aliment d'épargne մըն է։ Մակայն այսօր խոհուն ու փոռձառու բժիշկներ կը տրամաբանեն թէ՝ եթէ ալքոլը տեսականօրեն սնունդարար եղած ալ ըլլայ, դարձեալ գործնականապէս վնասակար է ժողովուրդին, հետեւաբար Տիւգլօյի տեսութիւնը գրական արժանիք մը չունենար։

Մեր գաղիացի բարեկամներուն խաբրը չի կոտրելու համար, ալքոլը իբր սնունդ պիտի ընդունիմ, սակայն այն պայմանով որ, «յոռի» ածականը միշտ «սնունդ» անունէն առաջ գրեմ. այսինքն ալքոլը իբր սընունդ՝ սակայն իբր յոռի սնունդ միայն կարելի է դասանիլ եւ ո՛չ թէ՝ հացի եւ ուրիշ սնունդներու նման անհրաժեշտ պէտք մը ու անխուսափելիօրէն կարեւոր սնունդ մը։ Ի՞նչ, արդեօք սա այնքան նուիրական, սընընդարար հացին ու կարագին տեղ՝ գինի, օղի կամ գոնեա՞ գ պիտի հրամցնեն Տիւգլօյի հետեւորդները. բնա՛ւ։

Երրորդ հարցում. «Ալքոլը ախտածի՞ն կամ ախտաբեր՝ թէ ախտաջինջ կամ ախտարգել է»։

Պատասխան։ Գինեմոլ բարեկամս, շատ կը ցաւիմ որ, ձեր այնքան սիրած գինիին ու օղիին՝ այդ խեղաթիւրիչ ու խարդախ տարփաւորներուն բնաւորութիւնը չէք գիտեր ու յատկութիւններուն մասին՝ տգէտ կը գտնուիք տակաւին։ Ուրեմն, փորձի համար, դաւաթ մը օղի առնենք, տարբաղադրենք ու տեսնենք թէ ան ի՛նչ տարրերէ կը բաղկանայ, ինչ վաղանցիկ ոյժեր, կանխահաս կեանքեր, նեխած ու հոտած ախորժակներ, կրծող ցաւեր, ցնդած ուղեղներ, ինքնախաբութիւններ, ապուշութիւններ, անառակութիւններ ու ոճրագործութիւններ կը պարունակէ իր մէջ. այո՛, այդ գաւաթ մը օղին՝ ինչե՞ր չի պարունակեր։ Ամէն անգամ որ, օղիի կամ գինիի հոսանքը աչքերէդ արցունքներ թափթփելով, դէմքիդ ծռմածռութիւն մը պատճառելով ու կոկորդդ այրելով վար ստամոքսիդ մէջ կ'իջնէ ու անկէ արեան շրջանը կ'անցնի, գիտցիր որ հետեւեալ նախճիրները կը գործէ քու բնախօսական դրութեանդ մէջ՝ ուշ կամ կանուխ։ Նախ՝ լեզուդ ու կոկորդդ պատող վերնամաշկին վրայ զետեղուած համառութեան փափկակազմ բջիջները ու անոնց հետ անմիջական յարաբերութիւն ունեցող ջիղի բարակ ու նուրբ թելերը՝ որոնք պիտի վճռեն հրամցուած սնունդին յոռի կամ լաւ, համեղ կամ դառն ըլլալը, ալքոլի տեւական ու գրգռիչ ազդեցութեան տակ՝ կը կորսնցնեն իրենց առջի զգայուն ու առողջ վիճակը ու չեն կրնար հոտած ու նեխած կերակուրը համեղ ու սննդարարար կերակուրէն զանազանել ու այսպէս կը թերանան համառութեան կարեւոր դերին մէջ, բան մը՝ որուն անխուսափելի հետեւանքով, արբեցողը կ'ունենայ «բերնի անհամութիւն» մը, գունատ լեզու մը, շարք մը ժանգոտած ակռաներ ու մաղասոտ կոկորդ մը։ Ակռայի ցաւեր, կոկորդի ցաւեր, բերնի ու լեզուի վէրքեր, աչքի ականջի ցաւեր, ասոնց ամէնքն ալ՝ արդէն սովորական բաներ են արբեցողին համար։ Մարսողական հեղուկ արտադրող ստամոքսին փափուկ ու փոքր բջիջները՝ ալքոլի ազդեցութեամբ թող կուտան որ, իրենց մէջ ներփակուած հեղուկի թանկագին կաթիլները դուրս վազեն խառնաշփոթ ու այսպէս շատ չանցած կանխահաս ամլութեան մը կ'ենթարկուին։ Բնասպիտային չամանդաղները կը վայրասուզին։ Ստամոքսը ահարեկած իր սենեակին դռները կը բանայ ակամայ՝ հիւրասիրելու համար նախ գինիի հոտած ու հըպարտ զանգուածը եւ աղանդերի կոշտ ու կոպիտ կտորները, ու յետոյ ասոնց ետեւէն ներս խուժող միսի, ճարպի, պանիրի եւ ուրիշ բազմաթիւ անհաշտ սնունդներու մեծփոր ու անքաղաքավար պատառները. ասոր վրայ ախորժակը կը չփոթի ու մարսողութիւնը խոշոր քայլեր կ'առնէ ու իր գործը ու պարտականութիւնը ազիքներուն վրայ ձգելով՝ նահանջի կը դիմէ. այս վերջինը՝ գինեմոլին անբնական քմահաճոյքէն կարծես զայրացած, իր տրամադրութեան տակ գտնուող սննդարար պատառներէն՝ առանց նոյնիսկ կաթիլ մը սնունդ առնելու, թող կուտայ որ անոնք արտածուին ճիշդ այնպէս՝ ինչպէս որ ներածուած էին, առանց քիմիական կարեւոր փոփոխութեան մը ենթարկելու զանոնք։ Եւ այսպէս, այն ամէն մարսողական գործարանները՝ որոնք սննդառութեան կը նպաստեն, ալքոլի անդադար գրգիռներէն ու անոր կափահարութեանը տեղատարափին յոռի ազդեցութեանը տակ կը տկարանան, կը թերանան իրենց դերերուն մէջ, իրենց գործունեութեան բնական ընթացքը կը խաթարուի ու ծագում կուտան անմարսողութեան, ստամոքսային ընդլայնումի, պնդութեան կամ փորհարութեան եւ գլխի ցաւի։ Երբ ալքոլի թունաւորիչ կաթիլները մարսողական գործարաններէն անցնելով երակներու մէջ կը մտնեն, սիրտը՝ այդ թմրկահարը՝ զօրաւոր ու արագ թափով կը զարնէ թմբուկը, իր շնչերակները կարծես իրենց վախէն կը կծկին, բազկերակը հապճեպով կը բաբախէ, արեան միք-

րոպաջինչ ու հակաթոյն արձակող սպիտակ գնդիկները թշնամիին հետ ճակատամարտիլ կը սկսին, սակայն քիչ վերջ թունաւորուած ու թմրած գերի կ'իյնան ու կը քշուին փայծաղէն ներս՝ ուր պիտի կնքուէր իրենց մահու վերջին վճիռը. Թշնամին յաղթապանծ կը սկսի մարդուս կազմութեան ամէն կողմը շրջագայիլ ազատ համարձակ, որուն իբր արդիւքը՝ գինեմոլը տաքութիւն մը կը զգայ իր մորթին տակ. Քիթը ու աչքերը կը կարմրին, դէմքը ծիածանի եօթը գոյները կը պատկերացնէ յաջորդաբար, շնչառութիւնը կը՛ տկարանայ ու չի կրնար ջրածխային նիւթերը իր սահմաններէն դուրս վտարել, oxidationը կը դադրի, արիւնը կ'ապականի, մութ գոյն մը կ'առնէ։ Եւ այսպէս ամբողջ շնչառական ու արեան դրութիւնները ալքոլի շարունակական ազդեցութեան տակ ծագում կուտան սրտախտի, շնչերակատապի, արիւնախռնումի, մորթային հիւանդութիւններու, հալ ու մաշի, թոքախտի, թոքատապի եւն։ Լեարդը՝ որ մէկ կողմէն արեան երակներու մտերմութիւնը ու գնդիկներու անդադար այցելութիւնը եւ միւս կողմէ մարսողութեան գործարաններու ընկերակցութիւնը կը վայելէ, ալքոլի յարատեւ թունաւորման ազդեցութեամբ կը հիւանդանայ ու կարգ մը լեարդախտերու կոչում կ'ընէ։ Լեարդին հսկողութեան տակ գտնուած շաքարի ու ճարպի գործարանները կը վնասուին, մաղձի արտադրութիւնը թէ՛ քանակի եւ թէ՛ որակի տեսակէտով կը ստորնանայ, երիկամունքները՝ որոնց յանձնուած է արիւնը զըտելու կարեւոր գործը, կը տկարանայ ու կը թերանայ իր այդ դերին մէջ եւ ահա մարմինը՝ անպէտ նիւթերու, վնասաբեր հիւլէներու եւ ուժապառ շամանդաղներու աղբանոց մը կ'ըլլայ։

Եւ վերջապէս՝ ալքոլի թունալից կաթիլները արեան գնդիկներուն վրայ հեծած, այդ թուլցած, յոգնած ու թմրած արարածները խարազանելով կ'արշաւեն ուղեղային կեդրոնը, հո՛ն իրենց դերական եւ ուղղակի ազդեցութիւնը ներգործածելու համար. ամբողջ ջղային դրութեան մէջ խրարանցում մը տեղի կ'ունենայ, վսեմ ու ազնուացուցիչ խորհուրդներ նահանջի կը դիմեն, անկապ գաղափարներ իրարու կը բաղխին, ճղճիմ ու անասնային զգացումներ կ'արթըննան, վատասերած, կեղծ ու պատիր հաճոյքներ իրար կը հալածեն, մերթ վշտի ու ցաւի հովերէն քշուելով, տրամաբանութեան կամ դատողութեան զօրութիւնը՝ յիշողութեան հետ ընդվզելով, միասին՝ անգիտակցութեան ու մոռացութեան վիհերուն մէջ կը գլտորին թաւալգլոր։ Այն չափազանց զգայուն ուղղեղային բջիջները, ալքոլի հըպումին ու շփումին եւ թունաւորիչ համբոյրներուն տակ կը խորշոմին, կը ցնդին ու կը վատասերին ու ծագում կուտան կարգ մը հիւանդութիւններու, ինչպէս, ջղային տկարութեան, յիմարութեան, լուսնոտութեան, յեղ յեղուկ մտաւորականութեան (idéation), յարատեւ մտատանջութեան, սեւամաղձութեան, մելամաղձոտութեան, կաթուածի ու անդամալուծութեան։

Կարճ խօսքով, ամբողջ գործարաններու բջիջները, հիւսկէնները ու հիւսուածները՝ ալքոլի թունաւորման ազդեցութեամբ կանխահաս յոռեշրջութեան մը կ'ենթարկուին ու կը վատասերին, գործարանները իրենց ներդաշնակ գործունէութիւնը կը կորսնցընեն, ամբողջ դրութիւնը կը քայքայուի եւ գործարանաւորութեան ընդիմութիւնը կը տկարանայ եւ միքրոպները՝ որոնց հետ մինչեւ այն ատեն լաւ ապրած էր դժբաղդ գինեմոլը՝ անմիջապէս յարձակողականի կը սկսին ու շատ չանցած՝ եկեղեցիին զանգակը վայն «մեռած» կը հնչակէ. Գինեմոլը կը մեռնի, սակայն անոր խմելու անդիմադրելի փափաքը ու ապականած հակումները՝ իբր ժառանգութիւն իր զաւակներուն կը փոխանցուին եւ նախ՝ սերունդէ սերունդ կը ճամբորդեն, իրենց ետեւէն թշուառ, ապուշ, յիմար ու անառակ կեանքերու ժանգոտած շղթայ մը ձգելով։

Ազնիւ՝ բայց գինեմոլ բարեկամս,

ամբողջ գիտութեան յայտնած այս անհերքելի ճշմարտութիւններուն ու մանրազնին հետազօտութիւններուն լոյս բերած արդիւնքներուն ու եզրակացութիւններուն ճշդութեան մասին տակաւին կը կասկածի՞ս։ Արդօք փորձառու բժիշներու խօսքին հաւատք չընծայելու եւ դժբաղդ կողակցիդ աղաչանքին ու բարեկամներուդ խրատին չանսալու չափ յիմար ու յամառ պիտի գըտնուի՞ս։ Կը խնդրեմ, պահ մը առանձնացիր քու խցիկիդ մէջ, ինքնամփոփում մը ունեցիր, մոռցիր աշխարհը, գինին, գինետունը. ժամանակ, խելք ու միտք վատնելով, քու ֆիզիքական ու հոգեկան զօրութիւններդ կշռէ, ախտազննութեան ենթարկէ մարմինդ, քու օրհաշիւդ, մայրհաշիւդ ու սնտուկդ անգամ մը աչքէ անցուր, կեանքիդ անցեալը ներկայիդ հետ բաղդատէ, ամբողջ պարագաներդ ուսումնասիրէ, առողջութեանդ մասին քննէ իրերը ու իրականութիւնները, փորձէ ամէն բան, փորձէ ու աղէկը ամուր բռնէ։

Ռաս-Պէյրութ Վ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱՑՈՒՄՆԵՐ

(ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ ՄԵԾ ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐԷ)

Եթէ մէկը Յիսուս-Քրիստոսը ամէն բանէ աւելի եւ ա՛մէն բանէ առաջ չսիրեր՝ զԱյն կատարելապէս ու բոլոր սրտով սիրած չըլլար։

*** Ան որ զԱստուած կը սիրէ որովհետեւ Անոր ձեռքէն բարիքներ կը վայելէ ո՛չ թէ զԱյն՝ այլ Անոր տուած բարիքները կը սիրէ միայն։

*** Աստուածային Սէրը անսպառելի, անհատնում եւ երջանկութիւն առթող զանձ մըն է. զայն իր սրտին մէջ ունեցող անձը հարուստ է, իսկ անկէ զուրկ եղողը խեղճ ու աղքատ։

*** Բնութիւնը կ'ըսէ. «Սիրէ՛ միայն քու անձդ». ընտանեկան կրթութիւնը. «Սիրէ՛ ընտանիքդ». հասարակաց կրթութիւնը. «Սիրէ՛ համայնքդ». իսկ քրիստոնէական կրօնը կը հրամայէ սիրել բոլոր մարդկութիւնը հաւասարապէս, առանց բացառութեան։

*** Մէկու մը հարցում եղաւ թէ ամէնէն շատ որո՞ւ համար կ'աշխատիր. «բարեկամներու համար» պատասխանեց. իսկ երբ կըրկին հարցուեցաւ թէ ամէնէն քիչ որո՞ւ. «բարեկամներու համար», ըսաւ նորէն։ Սէրը ամենամեծ զոհողութիւնը կ'ընէ ուրիշներու բարեկեցութեան եւ զարգացումին համար եւ սակայն կը խորհի թէ է՛ն քիչ գործը կատարած է։

*** Ձեր գլխուն վրայ փայլող փալփլող փաղփուն արեւը մարը կը մտնէ, ամառնային ականակիտ վտակները ձմեռ եղանակի մէջ կը սառին, ամենախոր ջուրերը կրնան ցամքիլ օր մը վերջապէս, սակայն Աստուծոյ Սէրը առատահոս վտակ մըն է որ երբեք չկասիր հոսելէ եւ ո՛չ ալ սառիր. մշտահոս աղբիւր մըն է որ բնաւ չցամքիր, փողփողուն արեւ մըն է որ երբեք մարը չի մտներ, նոյն իսկ գիշեր ատեն. վահան մըն է, որ բնաւ չկոտրիր. Աստուծոյ Սէրը կենդանի ու յաւիտենական է։

*** Յիսուս-Քրիստոսի խաչին վրայ յայտնած սէրէն աւելի գրաւիչ, դիւթող հմայող սէր չկայ։ Անոր մահուան մէջ բռվանդակուած է մեր կեանքը. վասն զի Անոր մահովը սպաննուեցաւ մեր մահը, իսկ իր կըրած անարգանքին մէջն է մեր պատիւը եւ փառքը։ Իր համբերութիւնը բուժիչ սպեղանի մըն է մեր վէրքերուն համար եւ իր խօսքը տապալողը բոլոր թշնամութիւններու եւ յաղթութիւնը բոլոր մոլութիւններու։

*** Փոքր տղայ մը որ Յովհ. Պունիանի «Ուխտաւորին ճամբորդութիւնը» կը կարդար, հարցուց իր մօրը թէ գիրքին մէջ գտնուող անձերէն որո՞ւն նկարագիրը

աւելի չատ կը սիրէր, մայրը ըսաւ. «Քրիստիանոսինը անչուշտ. ան է պատմութեան հերոսը», տղան պատասխանեց. «մայրի՛կ, Քրիստինէին նկարագիրը աւելի սիրելի է, վասն զի երբ Քրիստիանոս իր ճամբորդութեան ձեռնարկեց դէպի երկնային քաղաքը, առանձին գնաց, մինչդեռ Քրիստինէ իր զաւակներն ալ մէկտեղ առաւ»։

*** Հին Հռոմի մէջ տաճար մը կար՝ Վեստեան աստուածուհիին անունին ձօնուած՝ որուն մէջ կոյսեր իբրեւ քրմուհի սպասաւորութիւն կ'ընէին։ Անոնց պաշտօնն էր միշտ վառ պահել նուիրագործուած հուրը որ կար տաճարին մէջ։ Եթէ անհոգութեամբ զայն մարէին, սոսկալի պատիժներու կ'ենթարկուէին. ասոր համար մեծ զգուշութեամբ զայն միշտ վառ կը պահէին։ Ո՛վ քրիստոնեաներ, այս օրինակը ցայտուն է. դո՛ւք ալ Աստուծոյ Սիրոյ կրակը մի՛շտ վառ ու արծարծուն պահեցէք ձեր սրտերուն մէջ, որպէս զի հոգեւորապէս չի պաղիք, չի սառիք։

*** «Չեմ կրնար սիրել զԱստուած», ըսաւ անխորհուրդ անձին մէկը իր բարեկամին, քանի որ չեմ կրնար տեսնել զԱյն». բարեկամը պատասխանեց. «ի ծնէ կոյրն ալ թէեւ բնաւ չէ տեսած իր սիրելի ծնողքին սիրելի երեսները՝ սակայն ասով մէկտեղ կը սիրէ զանոնք կաթոգին սիրով. կոյրէն սորվէ մեծ դասը. թէեւ Ան անտեսանելի է, սակայն միշտ սիրելի»։

ՍՐՏԱԳՐԱՒ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՍԻՐՈՑ ԵՒ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՑ

Կոստավոս, Շուէտցի իշխան մը, օր մը մինչ աղբիւրի մը մօտէն կ'անցնէր, խեղճ երեւոյթով աղջիկ մը տեսաւ, որուն մօտենալով խմելու ջուր խնդրեց։ Աղջիկը առանց յապաղելու իր սափորը պարզութեամբ անոր բերնին մօտեցուց։ Իշխանը ջուրը խմելէ ետքը, ըսաւ աղջկան. «Աղջիկս, եթէ հետս քաղաք գալու ըլլաս՝ քեզ կ'ազատեմ աղքատութենէ եւ բարւոք վիճակի մը մէջ կը դնեմ»։ «Ո՜հ տէր իմ, պատասխանեց աղջիկը ամօթխածութեամբ, ներեցէք որ չեմ կրնար ընդունիլ ձեր առաջարկը. այն վիճակը որուն մէջ դրած է զիս Աստուած՝ լաւ է ինծի համար. չեմ ուզեր մեծութեան հասնիլ եւ եթէ փափաքիմ իսկ հասնիլ՝ բան մը կայ որ կ'արգիլէ զիս, վասն զի մայրս վերջին ծայր աղքատ ու հիւանդ է եւ ինձմէ զատ ուրիշ մէկը չունի զինքը մխիթարող։ Տէ՛ր իմ, եւ ո՛չ մէկ փառք կրնայ համոզել զիս որ մայրս լքեմ. ո՛հ, ատիկա անկարելի բան է ինծի համար»։ Իշխանը գնաց աղջկան հետ անոր աղքատիկ խրճիթը. հոն տեսաւ պարկեշտ աղջկան ծերունի մայրը՝ պառկած անկողինի մէջ։ Իշխանը ըսաւ. «Ծեղճ կին, չատ կը ցաւիմ քու դառն վիճակիդ վրայ»։ Հիւանդը պատասխանեց. «Աւա՜ղ տէր իմ, եթէ աս ազնիւ եւ ծնողասէր աղջիկս չըլլար՝ իմ վիճակս ա՛ւելի խղճալի ու դժնդակ պիտի ըլլար. սակայն ան ամէն կերպով կը մխիթարէ զիս իմ բազմակողմանի վիշտերուս մէջ. շնորհակալ եմ իրմէն»։ Բարեսիրտ իշխանը տեսնելով աղջկան անկեղծ սէրը հանդէպ իր մօր, քսակ մը դրամ հանեց տուաւ աղջկան ու ըսաւ. «Հոս կեցիր. հոգ տար մօրդ եւ չուտով պիտի օգնեմ քեզի կրկին, որպէս զի կարող ըլլաս քու բարի փափաքիդ համաձայն մխիթարել մայրդ իր ծերութեան ու հիւանդութեան մէջ։ Սիրելի աղջիկս, մնաս բարով, իշխանիդ խօսքին վստահ եղիր»։ ու մեկնեցաւ։ Իր ապարանքը հասնելէ ետքը, ծեր պառաւ կնոջ ամսական յատկացուց, որուն մահէն ետքն ալ մնաց պարկեշտ, ծընողասէր եւ իր պարտականութեանց կատարումին գիտակցութիւնը ունեցող աղջկան։

Թարգմ. ԱՐՇԱԿ Կ. ԹԻԹԻՆՃԵԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՃԱԲՈՆ ԵՒ ՌՈՒՍԻԱ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Հիմա որ հաշտութիւնը կնքուած լմնցած է, պայմանագրին տրամադրութեանց գործադրութեան կը սպասուի։ Բայց այս բանին համար դեռ դլական շարժում մը չկայ։ Հիմա եւրոպական հրապարակներու վրայ խնդրի առարկան է երկու երկիրներուն տնտեսական եւ ելմտական կացութիւնը, որ մեծ կապ ունի բոլոր աշխարհի սեղանաւորական հրապարակին հետ։ Առ առաւելն 625 միլիոն ֆրանք կ'ենթադրուի այն գումարը՝ զոր Ճաբոն Ռուսիայէն պիտի ստանայ, ռուս գերիներուն ծախքին եւ Մանչուրիոյ երկաթուղիին արժէքին համար։ Պատերազմի ծախքերը Ռուսիոյ համար կարելի է 6250 միլիոն ֆր. հաշուել եւ Ճաբոնի համար ալ 4350 միլիոն։ Ճաբոն օտար երկիրներէ գրեթէ 2050 միլիոն ֆր. փոխառաւ եւ ներքին փոխառութենէ ալ 950 միլիոն։ Ռուսիա 1675 միլիոն փոխ առաւ օտար երկիրներէ եւ 500 միլիոն ալ ներքին փոխառութենէ։ Երկու երկիրներն ալ իրենց թղթադրամներուն չրջաբերութիւնը աւելցուցին, սակայն Ճաբոնինը Ռուսիայէն քիչ է, եւ ատոր փոխարէն ալ Ճաբոն աւելի շատ ոսկի դուրս հանեց իր երկրէն։ Սակայն եւ այնպէս ամէնէն աւելի Ռուսիա դրամի խնդրանք պիտի ընէ սեղանաւորական հրապարակէն։ Ճաբոն տակաւին 875 միլիոն ֆր.ի աւելցած գումար մը ունի իր պատերազմական փոխառութիւններէն եւ ուղղակի կամ անուղղակի կերպով քանի մը հարիւր միլիոն ֆր. պիտի ստանայ Ռուսիայէն։ Ակէ զատ Ռուսիոյ մէջ արմտիքի նուազութենէն մասնակի սովի մը հաւանականութիւնն ալ կայ։ Այդ պատճառով է որ Ռուսիա կ'ուզէ փոխառութիւն մը կընքել, որուն ամէնէն քիչ մասը Ճաբոնի պիտի տայ եւ մեծ մասով ալ պիտի դարմանէ պատերազմին պատճառած վնասները իր բանակին ու նաւատորմին։ Նաեւ պիտի վերակազմէ ներքին ելմտական վիճակը։ Այդ փոխառութիւնը կարելի է որ միեւնոյն ժամանակ հրապարակ հանուի Նիւ-Եորքի ու Լոնտոնի եւ ցամաքային Եւրոպայի գլխաւոր հրապարակներուն վրայ։ Կը կարծուի թէ մէկ կամ մէկ և քառորդ միլիառ ֆրանք պիտի ըլլայ։ Ռուսիա իր նաւային ու զինուորական յանձնարարութիւնները ամէնէն աւելի Մ. Նահանգներու եւ Գերմանիոյ պիտի ընէ։ Ճաբոնի գալով, չի յուսացուիր որ մօտերս փոխառութիւն կատարէ. սակայն եւ այնպէս պարտաւոր է զօրացնել իր ոսկեդրամի պատրաստ քանակութիւնը, որ 1903ին 102 միլիոն եեն էր (գրեթէ 255 միլիոն ֆրանք) 1904ին ինկաւ 38 միլիոն եենի՝ այսինքն 95 միլիոն ֆր.ի։ Ճաբոն իր պէտք ունեցած ոսկեդրամը գլխաւորաբար Նիւ-Եորքէն ու Պէրլինէն պիտի ուզէ, ուրկէ տակաւին ամբողջովին չէ ստացած վերջերս իր փոխ առած գումարները։ Լոնտոնի հրապարակն ալ պիտի ազդուի դրամական այս շարժումներէն։ Միւս կողմէ խաղաղութիւնը պիտի արթնցնէ վաճառականութիւնը։ Ռուսիա մարտանաւի յանձնարարութիւններ պիտի ընէ։ Ռուսիա եւ Ճաբոն պիտի նորոգեն իրենց ռազմական իրեղէնները։ Քորէայի հարստութեան աղբիւրները եւ Զինու եւ Մ. Արեւելքի զարգացումը պիտի ներկայացուին ձեռնարկուներու։ Ուբեմն դրամը բազմաթիւ առիթներ պիտի ունենայ գործածութեան համար։ Սեղանաւորական կացութիւնը լաւ է դրամական գլխաւոր հրապարակներուն վրայ եւ ոսկիի արտադրութիւնը միշտ կ'աւելնայ։ Ուստի կարելի է որ վերոգրեալ պէտքերը դրամի անմիջական նուազութիւն մը առաջ չբերեն, սակայն վերջապէս զգալի պիտի ընեն իրենց հետեւանքը եւ հաւանական է որ դրամի արժէքը աւելնալու ձգտում մը ըլլայ։

* Թոքիոյէն կը հեռագրեն թէ Ճաբոնի նախարարութիւնը հրաժարական տուաւ, սակայն Միքատոն չընդունեց։

* Մանչուրիոյ մէջ, երկու բանակներուն ձախ թեւին ծայրը զինուորական գործողութիւնները տակաւին դադրած չեն։ Ճաբոնցիները բազմաթիւ զինուոր կը ղրկեն այդ տեղը. ատոնք վերջերս մէկ քանի կռիւներ մղեր են Ռուսերուն դէմ, որոնք ետ քաշուեր են։

* Ձեռնհաս չրջանակներուն մէջ կ'առաջարկուի Ճաբոնի նոր դաշնակցութիւն մը, անգլեւ-ճաբոնական դաշնակցութիւնը հակակշռելու համար։

* Ռուս եւ Ճաբոնցի պատուիրակները Շախէցայի մէջ խորհրդակցեցան զինադադարի պայմաններուն վրայ։ Շախէցա 10 մղոն հեռու է Զանթաֆուէ դէպ հիւսիս։

* Ռուս պատուիրակները Նիւ Եորքէ մեկնեցան Քայզրը Վ.իլհելմ չոգենաւով, ճաբոնցի պատուիրակներուն այցելելէ վերջ։ Պառոն Քոմուրա տկարութեան պատճառով անկողին կը գտնուէր։ Պառոնը սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրաւ Մ. Վիդդէի, եւ ցաւ յայտնեց որ չպիտի կրնայ մինչեւ նաւ ընկերանալ իր երկկի թշնամիին եւ այսօրուան մեծ բարեկամին։ Մ. Վիդդէ մեկնելէն առաջ չնորհակալութիւն յայտնեց Մամուլի ներկայացուցիչներուն, հաշտութեան ի նպաստ իրենց ջանքերուն համար, եւ ըսաւ թէ այսօր Մամուլը մեծ դեր կը կատարէ։

* Զրոյց կայ թէ Զարը եւ Վիլհելմ Կայսրը մօտերս պիտի տեսակցին։

* Ռուս կառավարութիւնը բազմաթիւ նաւեր զնեց, Ճաբոն գտնուած ռուս գերիները երկիր վերադարձնելու համար, ռուս դրօշի տակ։

* Նիւ Եորքէն կը հեռագրուի թէ, Պառոն Քոմուրա ժանտատենդէ կը տառապի եւ թէ վիճակը ծանրացած է։

ՔՕԼԵՐԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ

Քոլերան, որ ծագում առած էր Գերմանիոյ եւ Կալիցիոյ մէջ, օր օրի կ'աւելնայ։ Այս առթիւ Կայս. Իրատէ մը հրամայեց որ բժշկական պարզ քննութենէ մը աւելի խիստ միջոցներ ձեռք առնուին, որպէս զի Օսմ. երկիրները զերծ մնան համաճարակէն։ Քաղաքապետութիւնը բասթէօրեան հաստատութեան յանձնարարեց հակաքոլերաեան շիճադեղեր, որպէս զի պէտք եղած ատեն գործածուին։ Առողջապահական խորհուրդն ալ որոշեց որ Գերմանիոյ Բօզէն նահանգէն եւ Համպուրկէն ծովի ու ցամաքի ճամբով եկողները բժշկ. քննութեան ենթարկուելէ զատ, հականեխուին նաեւ անոնց հանդերձները եւ զոյքերը։ Այդ ուղեւորները երբ Թուրքիա հասնին՝ առաջին կայանին մէջ 5 օրուան բժշկ. հսկողութեան պիտի ենթարկուին։

ՀԱՅՈՑ ԱՅԲՈՒԲԷՆԻՆ ՄՐՑԱՆԱԿԸ

Լազարեան Ճեմարանի հանգուցեալ Վերատեսուչ Գ. Քանանեացի հաստատած գրական դրամագլուխով, Ճեմարանի Մասնագիտական Դասարաններուն Խորհուրդը 1902 Նոյմ. 12ին երկու նիւթ ծանուցած էր մրցման համար.

Ա.—Հայոց Այբ-բէնը ե- Ս. Մելքոյի Լեզուն։ Հայոց տառերու գիւտին 15դ հարիւրամեակին առթիւ։

Բ.— Իրական լեզուն դարձը Հայոց լեզուին մէջ։

Մինչեւ 1902, Նոյմ. 12 լոյսը տեսած հեռագրութիւնները պիտի չկրնային մասնակցիլ այս մրցման։

Ա. Նիւթին համար 800 ռուպլի, Բ. նիւթին համար 600 ռուպլի մրցանակ որոշուած էր։ Ճեմարանի Վարչութիւնը ստացեր է երկու գրուածքներ միայն, երկուքն ալ Ա. նիւթին վրայ, մէկը Պրն. Հր. Աճառեանէն, միւսը Հոլանտայի Լէյտէն քաղաքը բնակող Տօքթ. Մարքարդէն։ Գրուածքները կրնային ըլլալ հայերէն, ռուսերէն, ֆրանսերէն կամ գերմաներէն։ Քննիչ մասնախումբը ուշի ուշով քննելէ ետքը որոշեր է 800 ռուպլի մրցանակը բաժնել Պրն. Աճառեանի եւ Մ. Մարքարդի միջեւ։ Բրոֆ. Գր. Խալաթեան եւ Մասնագիտական Դասարաններուն Խորհուրդը իրը վերաքննիչ մարմին հաստատեր են որոշումը եւ գումարը ղրկուեր է մրցանակի արժանացողներուն։

Տեր եւ Տնօրէն
Հ. ՍՏԵՓԱՆ Խ. ԻԹԻՃԵԱՆ

Տպագր. ՆՇԱՆ Կ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ
Պապը Ալի ճաssէսի Իգսամ լրագրին դէմ թիւ 38

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ՊԱՐՏԻԶԱԿ

Վարժարանիս Ի. տարեշրջանը կ'սկսի սեպտ. 6ին (Ն. Տ.)։ Հաստատութեանս Տնօրէն Վեր. Ռ. Զէյմպերոս եւ իր Տիկինը արդէն վերադարձած են իրենց երկամեայ բացակայութենէն եւ յառաջիկայ տարի ուսուցչական խումբին վրայ կ'աւելնան Քանատայի մէկ նշանաւոր համալսարանէն երկու Ամերիկացի շրջանաւարտներ՝ որոնց մէկը գլխաւորապէս պիտի աւանդէ առեւտրական դասընթացքը։

Աշակերտները ընտանեկան խնամք կը վայելեն գիշերօթիկ ուսուցիչներուն, Հաստատութեանս մասնաւոր բժիշկին հսկողութեան եւ Տիկին Զէյմպերոսի մայրական հոգածութեան տակ։

Գիշերօթիկ աշակերտներուն տարեթոշակն է 16 Օսմ. ոսկի. 8 ոսկին սեպտեմբերի սկիզբը եւ մնացած 8 ոսկին յունուարի վերջերը վճարելի։

Վարժարանս յատուկ ուսուցիչ մը ունի գործնական երաժշտութեան համար, և այս դասին համար տարեկան մասնաւոր վճարումն է 1 ½ Օսմ. ոսկի։

Աւելի տեղեկութիւններու համար դիմել Մր. Բիթի, Պայպլ Հաուս, Կ. Պոլիս, կամ Տնօրէնութեան՝ Պարտիզակ։

Այն աշակերտները որոնք Պոլիսէն եկած ատենին կէս գինով տոմսակ առնել կ'ուզեն, պէտք է որ մինչեւ սեպտեմ. 1. Ը. Ե. իրենց անունները արձանագրել տան Գրիգոր էֆ. Շահպազեանի որ կը գտնուի Պայպլ Հաուս թիւ 10։ 7—10

ԱԲՕՍԹՕԼԻՔ ԻՆՍԹԻԹԻԹ, ԳՈՆԻԱ.

(ՃԷՆԱՆԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ)

Վարժարանս կէտ նպատակի ունենալով բարձր և միանգամայն գործնական կրթութիւն մը տալ ուսանողներուն՝ կ'աւանդէ Օսմ., Հայ., Անգլ., Ֆրանս., և Յունարէն (Յոյներու համար) լեզուները, ինչպէս նաեւ բնական, բնապատմական, փիլիսոփայական, ուսողական, վաճառականական ևն. գիտութիւնները։ Ունի գիշերօթիկներու յատուկ հոյակապ եւ օդաւէտ շէնք եւ ընդարձակ պարտէզ մը եւ մեծ խնամք կը տանի աշակերտներու ֆիզիքական առողջութեան եւ բարոյական մաքրութեան։ Գիշերօթիկներու Դպր. տարեթոշակն է 10 օսմ. ոսկի. եւ նոր տարեշրջանը պիտի սկսի յառաջիկայ սեպտ. 14/27ին։ Աւելի մանրամասն տեղեկութեանց համար դիմել առ Տնօրէն Վեր. Տքդ. Բ. Ե. Հայկազեան։ 6—10

ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՕՐԱՑՈՅՑ

1304 ՏԱՐՈՑ

352 էջ. 10 պատկեր. մաքուր տպագրութիւն. տոկուն կազմ։ Հաստատած 128 էջ 1 դաշտեպատկեր։ Ընդարձակը 352 էջ 3 դահ. ոսկեգօծ լաթակազմ 5 դահ. կը ծախուի ամէն գրատուն մէջ։

Պարունակութիւն

Տոմարական գիտելիք եւ օրացոյց. Օսմ. կայսրութիւն, Ինքնակալք Օսմ. կառավարութեան, պաշտօնատարք. Օսմ. երկիրներ եւ գաւառներ. Օսմանեան երկիրներ. Հոգեւոր պետեր. Թղթատարաններ եւ հեռագրական օրէնքներ։ — Արօնական բաժին։ Ն. Օ. Ս. կաթոլիկոսներու ամենազնոտ քարտուղարը, Եղիշէ Եպս. Դուրեան 3 տրաքան երգ։ Մեկնութիւն։ Ուսումնական մէկ տարուան մէջ։ Ազգային նիւթերու կենսագրական բառարան։ Ցարդ մեր ազգէն։ Վիճակագրութիւն մեր ազգին։ Ցարդ մեր ազգէն։ Մրցանակաբաշխութիւն։ Ցարդ մեր ազգէն։ Մրցանակներ։

Կարմր 15 ղրուշով և հարցեր։

Ամբողջ գրքի մասին ամենայն տեղեկութիւն ստանալ կարելի է Ազգ. Տպարանի մէջ։

ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ Ֆ. ՍՏԵՓԱՆ

ՀԱՅՈՒՀԵԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԱՏԱԲԱԶԱՐ

Այս վարժարանը, զոր կը վարեն ինը անդամներէ բաղկացած Խնամակալութիւն եւ բնիկ ու Ամերիկացի 11 ուսուցիչներէ կազմուած ձեռնհաս ուսուցչական խումբ, հիմնական դաստիարակութիւն մը կուտայ բոլոր իրեն դիմող Հայ աղջիկներուն։ Գ'աւանդուին բնական, իմաստասիրական, չափական եւ այլ գիտութիւններ։ Մասնաւոր ոյժ կը տրուի հայերէն եւ անգլերէն լեզուներուն։ Կ'ուսուցուին նաև թուրքերէն և ֆրանսերէն լեզուները։ Վարժարանին երկու ընդարձակ եւ օդաւէտ շէնքերը, ինչպէս նաև Խնամակալութեան երկու բժիշկ անդամները՝ մեծապէս կ'ապահովեն աշակերտուհիներուն առողջութիւնը։ Անատոլուի Երկաթուղին, որուն մէկ մասնագիծը մինչեւ քաղաքս կ'երկարի, ճամբորդութիւնը խիստ դիւրին եւ հաճելի կ'ընծայէ։ Դիշերօթիկներու տարեթոշակն է 12 Օսմ. ոսկի, զոր երկու մասնավճարով պէտք է հատուցանել։ Դաշնակի դասի համար 5 կամ 3 ոսկի կը պահանջուի, դասառութեան թիւին համեմատ։ Երգեհոնի դասի համար 2 ½ ոսկի կը պահանջուի։ Վարժարանին ԻԱ. Տարեշրջանը կը սկսի Սեպտ. 13 (Ն. Տ.), Դշ. իրիկունը։ Վարժարանին նոր յայտագիրը ուզողներուն ձրի կը ղրկուի։

Աւելի տեղեկութեանց համար դիմել Մր. Բիթի, Պայպըլ Հաուս, Կ. Պոլիս, կամ գրել Տոքթ. Ս. Էֆ. Գավալճեանի, Ատենապետ Խնամակալութեան, Ատաբազար։ 10—12